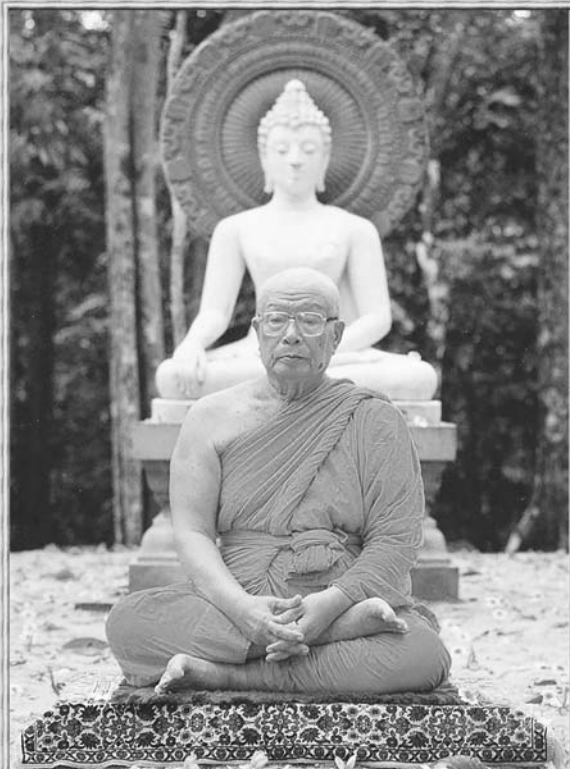

ແຈກພຣດກ

ພຸທະທາດ

แฉกมรดก
พุทธศาสนา

ชื่อหนังสือ แจกมรดก

ชื่อผู้แต่ง พุทธทาส

คำนิยาม พระราชาธรรมนิเทศ (พระพยอม กัลยาโณ)

เดือน/ปี/จำนวนพิมพ์

ครั้งที่ ๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๖ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

ครั้งที่ ๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

หน้า ๘๘

จัดพิมพ์โดย มูลนิธิสวนแก้ว

ออกแบบสิ่งพิมพ์/กองบรรณาธิการ

สำนักงานวารสารกัลยาโณ (ตึกกัลยาโณ)

๕๕/๑ ม.๑ ต.บางเลน อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี ๑๑๑๔๐

โทร. ๐ ๒๙๒๑ ๕๐๒๓ กต ๒

www.kanlayano.org , Line ID : 0856581221

Email : bookkan54@gmail.com

Computer Graphics

ว.จิณณโสทธิ

พิมพ์ที่ โพธิ์ทองการพิมพ์ ๒๔๓ ถนนพระราม ๒

แขวงบางมด เขตจอมทอง กรุงเทพฯ ๑๐๑๕๐

โทร. ๐๘๑ ๔๒๔ ๔๖๙๖, ๐๖๑ ๔๑๙ ๖๔๒๖

กรมวิไลศิลป
สทช 1 ชลภา เมตตา จินต์

90 กษ. ๒๕

คำนิยม

ในฐานะที่ข้าพเจ้าได้ไปอยู่กับท่านอาจารย์พุทธทาส ซึ่งเป็นผู้ที่ได้ให้มรดกธรรมล้ำค่าเอาไว้ ในบทเรียนบทคิดของท่าน เป็นที่ประทับใจสร้างความอึ้งใจเหมือนกับการณ์มีทรัพย์สินมรดก

เพราะฉะนั้น จึงได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นเพื่อเป็นอาจารย์บูชา ทำให้งานของท่านได้เผยแผ่ต่อไปสมกับที่ท่านไม่ตายยังเป็นมรดกของโลกต่อไป หวังใจว่าท่านคงจะได้รับมรดกธรรมเหล่านี้เอาไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตต่อการสืบอายุพระศาสนา เพื่อประโยชน์แก่คนทั้งโลกเถิด

ถ้าหากว่าคนรับเอามรดกเหล่านี้ไปมากโลกจะสงบเย็น ประเทศชาติจะปราศจากความวุ่นวาย มรดกนี้ไม่มีใครอยากแย่งกัน อาตมาคิดว่าแจกแล้วคงไม่มีใครแย่ง ถึงจะแย่งก็แย่งแต่ตัวหนังสือ แต่ที่มันเป็นการปฏิบัติธรรมที่เป็นมรดกสามารถตกทอดเข้าไปสู่สายเลือด ความประพฤติการกระทำส่งผลไปให้คนอื่นได้ดูได้เห็นได้ทำตามไปอีกซึ่งคิดว่าการให้มรดกธรรมใน

การจัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้น เพื่อให้ทุนการศึกษาเด็กก็ดี เป็นทุนช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากนี้ก็จะเป็นมรดกของมนุษย์ มนุษย์ควรจะมืมรดกสืบทอดกันด้วยการช่วยเหลือเจือจาน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันท่านอาจารย์ได้คิดเขียนออกมาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เรา เราอาจจะช่วยออกค่าพิมพ์อะไรต่าง ๆ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันต่อไป เพื่อมรดกเหล่านี้ไฟก็ไหม้ไม่ได้ น้ำก็ท่วมไม่ได้ โจรก็ปล้นไปไม่ได้ เป็นมรดกที่ไม่มีใครอยากแย่ง แต่ใครได้ประพฤติปฏิบัติต่อมรดกเหล่านี้ ได้นำมรดกเหล่านี้มาใช้ ก็จะเกิดคุณเกิดประโยชน์ต่อไปทั้งแก่ตนเองและส่วนรวม มรดกเหล่านี้ไม่เหมือนมรดกของใครของมันใช้ได้เฉพาะตน หรือมรดกของชาติ

แต่มรดกธรรมนี้ใครเอาไปใช้ก็ได้ไม่สงวน ใครจะเอาไปพิมพ์แจกจ่ายกันอย่างไรไม่สงวน เพราะบทคิด บทเขียนภาษิตนั้น เป็นแนวความคิดจากธรรมชาติไม่มีใครจะสงวนไว้ได้ ใครเอาไปใช้ก็เกิดอิมเกิดประโยชน์เกิดสุขแก่ตน อาตมาขอแจกรมรดกนี้ด้วย

พระราชธรรมนิเทศ
(พระพยอม กัลยาโณ)
เจ้าอาวาสวัดสวนแก้ว จ.นนทบุรี

ศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ
ศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ
ศีลธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ

ถ้าศีลธรรม	ไม่กลับมา	โลกาวินาศ
มนุษยชาติ	จะเลวร้าย	กว่าเดรัจฉาน
มัวหลงเรื่อง	กิน-กาม-เกียรติ	เกลียดคนพพาน
ล้วนต่อต้าน	ไม่เห็นยวร้าย	บังคับใจ
อาชญากรรม	เกิดกระหน่ำ	ลงในโลก
มีเลือดโชก	แดงฉาน	แล้วช่านไหล
เพราะบ้ากิน	บ้ากาม	ทราวมกินไป
บ้าเกียรติก็	พอไม่ได้	ให้เมาตุน
อยากครองเมือง	ครองโลก	โยกกันใหญ่
ไม่มีใคร	เมตตาใคร	ให้สับสน
ขอศีลธรรม	ได้กลับมา	พาห่มุ่คน
ให้ผ่านพ้น	วิกฤตการณ์	ทันเวลาฯ

พุทธทาสภิกขุ

กรรมดี ดีกว่า วัตถุมงคล

กรรมดี ดีกว่า มงคล	สืบสร้าง กุศล
ดีกว่า นิ่งเกล้า ของคลัง	
พระเครื่อง ตะกรุด อุทกั๊ง	ปลุกเสก แสนฉมัง
คาคมั่ง แขนวมั่ง รังรุ้ง	
ชีขลาด หวาดกลัว หัวยุ้ง	กิเลส เต็มพุง
มงคล อะไร ได้คุ้ม	
อันธพาล ซื่อหา มากุม	เป็นเรื่อง อุทลุม
นอนตาย ก่ายเครื่อง รางกอง	
ธรรมะ ต่างหาก เป็นของ	เป็นเครื่อง คุ้มครอง
เพราะว่า เป็นพระ องค์จริง	
มีธรรม ฤมี ใครยิง	ไร้ธรรม ผีสิง
ไม่ยิง ก็ตาย เกินตาย	
เหตุ นั้น เราท่าน หลึงชาย	เร่งชวน เร่งขวย
หาธรรม มาเป็น มงคล	
กระทั่ง บรรลุ มรรคผล	หมดตัว หมดตน
พ้นจาก เกิด แก่ เจ็บ ตาย	
บริสุทธิ์ ผุดผ่อง ใจกาย	อุปัทวะ ทั้งหลาย
ไม่พ้อ ไม่พาน สถานใด	
เหนือโลก เหนือกรรม อำไพ	กิเลส- สวะไหน
ไม่อาจ ย่ำยี ปีศาฯ	

พุทธทาสภิกขุ

พุทธธรรมอำนวยพร

ขออวยพร วอนอ้อาง คุณพระพุทธร
ได้ปกป้อง ผองมนุษย์ โศกกษัย
ขออ้อางคุณ พระธรรม อันอ้อาไฟ
ช่วยค้่มสัตว์ ทัวไป ไร้โรคา

ดอกเอ้ย เจ้าดอกปัญญา
ธรรมศาสตรา เช่นฆ่ากิเลสเออย ๓

ขออวยพร วอนอ้อาง คุณพระสงฆ์
ช่วยจ้ารง สุขสันต์ กั้นทัวหน้า
ข้าร้าร้อง ล้าน้า พร้าร้ากาวนา
ทัวโลกา ล้ินทุกข์ ผาสุกเออย ๓

ดอกเอ้ย เจ้าดอกอนันตตา
เคียงคู้ปัญญา รุดหน้าไปนิพพานเออย ๓

พุทธทาสภิกขุ

คำนำ

ข้าพเจ้าไม่มีมรดกอะไร ที่จะฝากไว้กับเพื่อนพุทธบริษัท ผู้เป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย ทั้งหลาย นอกจากสิ่งที่ระบุนไว้ในข้อความข้างล่างนี้ ด้วยความหวังว่า ถ้ายังมีการสืบมรดกนี้อยู่เพียงใด กิจกรรมสวนโมกขพลาราม ก็คงยังคงมีอยู่ตลอดกาลนานเพียงนั้น และ “พุทธทาส” ก็คงยังคงมีอยู่ในสถานที่นั้น ๆ ตลอดกาลเพียงนั้น ขอได้โปรดรับพิจารณากันเสียแต่บัดนี้ ซึ่งจะเป็นการง่ายในการสืบมรดกดังกล่าว ขอให้ถือว่า เป็นมรดกธรรมแก่บรรดาเพื่อนผู้มอบกายถวายชีวิต ในการสืบอายุพระศาสนา เพื่อประโยชน์แก่คนทั้งโลกเกิด มิได้เป็นเรื่องส่วนบุคคลแต่ประการใด

ภาคหนึ่ง

มรดกที่เป็นเรื่องฝ่ายวัฒนธรรมและพิธีกรรม

มรดกที่ ๑ : ทุกคนสามารถเป็นพุทธศาสนิกได้ ถ้าเขาต้องการโดยบริสุทธิ์ใจ คือ รับผิดชอบในการเผยแผ่พุทธศาสนา ด้วยการทำตัวอย่างในการปฏิบัติให้ดู มีความสุขให้ดู, จนผู้อื่นพากันทำตาม

มรดกที่ ๒ : ปณิธาน ๓ ประการ ควรแก่ผู้ที่**เป็นพุทธศาสนิกทุกคน** ถือเป็นหลักในการทำหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่โลก คือ ๑. พยายามทำตนให้เข้าถึงหัวใจแห่งศาสนาของตน ๆ, ๒. พยายามช่วยกันถอนตัวออกจากอำนาจของวัตถุนิยม, ๓. พยายามทำความเข้าใจระหว่างศาสนา

มรดกที่ ๓ : ปณิธานข้อแรก คือ การทำให้ทุกคน**เข้าถึงหัวใจของพุทธศาสนา** เพื่อให้เกิดการปฏิบัติดี-ตรง-เป็นธรรม-สมควรแก่การหลุดพ้น เพื่อสนองพุทธประสงค์โดยตรง ได้อย่างแท้จริง

มรดกที่ ๔ : ปณิธานข้อที่สอง คือ การ**ทำให้โลก** ให้ออกมาเสียจากอำนาจของวัตถุนิยม หรือรอสันเกิดจากวัตถุทางเนื้อหนังนั้น ควรเป็นกิจกรรมแบบสหกรณ์ของคนทุกคนในโลกและทุกศาสนา เพื่อโลกจะเป็นโลกสะอาด-สว่าง-สงบ จากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

มรดกที่ ๕ : ภาณรานข้อที่สาม คือ การทำความเข้าใจระหว่างศาสนา นี่เป็นสิ่งจำเป็นต้องทำ เพราะโลกนี้ต้องมีมากศาสนา เท่ากับชนิดของคนในโลก, เพื่อจะอยู่ร่วมโลกกันได้โดยสันติและทุกศาสนา ล้วนแต่สอนความไม่เห็นแก่ตัว จะต่างกันบ้าง ก็แต่วิธีการเท่านั้น

มรดกที่ ๖ : สนวนโมกข์ คือ สถานที่ให้ความสะดวกในการเป็นเกลอกับธรรมชาติ ทั้งฝ่ายจิตและฝ่ายวัตถุ, ควรจัดให้มีกันทุกแห่งหนเพื่อการศึกษาธรรมชาติโดยตรง, เพื่อการรู้จักกฎของธรรมชาติ, และเพื่อการชิมรสของธรรมชาติ จนรู้จักรักธรรมชาติ ซึ่งล้วนแต่ช่วยให้เข้าใจธรรมะได้โดยง่าย

มรดกที่ ๗ : สนวนโมกข์ คือ มหรสพทางวิญญาณ เป็นสิ่งจำเป็น ต้องมีสำหรับสัตว์ที่มีสัญชาตญาณ แห่งการต้องมีสิ่งประเล้าประโลมใจ อันเป็นปัจจัยฝ่ายวิญญาณ เพิ่มเป็นปัจจัยที่ทำให้แก่ปัจจัยทั้งสี่ อันเป็นฝ่ายร่างกาย ขอให้ช่วยกันจัดให้มีขึ้นไว้ สำหรับใช้สอยเพื่อประโยชน์ดังกล่าวแล้วแก่คนทุกคน

มรดกที่ ๘ : สอนโมกซ์ฯ นานาชาติ สำหรับแสงสว่างทางวิญญาณของเพื่อนมนุษย์ต่างชาติต่างภาษาโดยเฉพาะ, เป็นความคิดที่เกิดขึ้นมา เมื่อมองเห็นคนเหล่านั้นดิ้นรนแสวงหาเพื่อให้พบตัวของตัวเอง ขอฝากไว้ให้ช่วยกันจัดและรักษาที่จัดแล้วไว้สืบไป

มรดกที่ ๙ : มหรสพทางวิญญาณ เพื่อความเพลิดเพลินทางวิญญาณ ด้วยรสแห่งธรรมะ เป็นสิ่งจำเป็นต้องมีเพื่อแทนที่มหรสพทางเนื้อหนัง ที่ทำมนุษย์ให้เป็นปีศาจชนิดใดชนิดหนึ่งอยู่ตลอดเวลา มนุษย์ต้องมีความเพลิดเพลิน (Entertainment) เป็นปัจจัยที่ห้าของชีวิต จำเป็นที่จะต้องจัดหาให้ ให้ดี ๆ

มรดกที่ ๑๐ : สัญลักษณ์เสาห้าต้นบนหลังคา หมายถึง นิเวศห้า ปัญญาพานชั้นห้า พละห้า อินทริย์ห้า ธรรมสารห้า มรรคผลนิพพานห้า แม้ที่สุดแต่นี้ว่ามีอั้งห้า ของตนเอง ล้วนแต่เป็นเครื่องเตือนใจในเรื่องการกำจัดความทุกข์ของคนเราทั้งสิ้น

มรดกที่ ๑๑ : คติพจน์ หรือ Slogan ประจำสวนโมกข์ คือ กินข้าวจานแฉะ อาบน้ำในคู นอนกมฺภี เล้าหมู ฟังยุงร้องเพลง ฯลฯ ดังนี้ เป็นต้นนั้น เป็นหลักปฏิบัติเพื่อไม่มีปัญหาทางด้านความเป็นอยู่ ฝ่ายวัตถุ และเหมาะสมแก่การก้าวหน้าทางจิตใจ โดยหลักธรรมชาติที่ว่า...“กินอยู่อย่างต่ำ มุ่งกระทำอย่างสูง” นั่นเอง

มรดกที่ ๑๒ : ปริญาจากสวนโมกข์ มีอยู่ว่า “ตายก่อนตาย” คือ จิตหมดความรู้สึกว่าตัวกูของกู เสียก่อนแต่ที่ร่างกายจะตาย เหลืออยู่แต่สติปัญญาบริสุทธิ์ ในชีวิต นี่เป็นสิ่งที่มิได้แต่เดี๋ยวนี้ ดังนั้น ตายได้เร็วเท่าไร ก็ยังมีกำไรชีวิตเท่านั้น

มรดกที่ ๑๓ : ภาษาคน-ภาษาธรรม มีไว้สำหรับ แยกกันใช้พูดให้ถูกต้อง ในระหว่างเรื่องทางวัตถุ และเรื่องทางจิต แล้วจะเข้าใจเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง ลึกซึ้ง สำเร็จประโยชน์ อย่าใช้รวมกันหรือกลับกัน จะเกิดการเวียนหัว

มรดกที่ ๑๔ : ระบบการใช้ ภาษาคน-ภาษาธรรม เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีอย่างแน่นอน เพื่อใช้ในการศึกษาและสั่งสอนพุทธศาสนา เพราะธรรมะทั้งหมด มีที่ตรัสไว้ ทั้งโดยภาษาธรรมของคนธรรมดา (บุคคลาธิษฐาน) และภาษาธรรมของคนที่เป็นธรรมะแล้ว (ธรรมาธิษฐาน) ดังนั้น จึงต้องสังเกตให้ดี ๆ ทั้งในการศึกษา การสั่งสอน การสนทนา มิฉะนั้น จะเกิดอาการเวียนหัว

มรดกที่ ๑๕ : การล้ออายุ และการให้ของขวัญวันล้ออายุ อย่างที่กระทำกันอยู่ที่สวนโมกข์นั้น มีผลทางจิตใจในความไม่ประมาท และรู้จักตัวเองดีขึ้นทุกปี ขอฝากไว้สำหรับรักษากันไปสืบต่อไป เพื่อความก้าวหน้าทางจิตใจของทุกคน

มรดกที่ ๑๖ : พุทธบริษัทที่แท้จริง ไม่ควรมีแม้แต่เรื่องปวดหัว โดยไม่ต้องกล่าวถึงโรคประสาทหรือโรคจิต; ทั้งนี้เพราะอาศัยหลักธรรมที่เป็นหัวใจของพุทธศาสนา ที่ว่า “ตถตา” หรือ “เช่นนั้นเอง” คือ การที่สิ่งทั้งหลายทั้งปวง จะต้องเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยของมัน และจะต้องแก้ไขกันที่นั่น โดยไม่มีอะไรแปลกจึงขอฝากไว้ ในฐานะเป็นมรดก

มรดกที่ ๑๗ : สาม ส, คือ สะอาด-สว่าง-สงบ
เป็นคุณลักษณะของพระอริยเจ้า และมีภาวะเป็นหัวใจ
ของพระรัตนตรัยในพุทธศาสนา ขอฝากไว้เป็นมรดกแก่
ทุกคน ในฐานะเป็นบทมนต์ประจำจิต

มรดกที่ ๑๘ : กฎบัตรของพุทธบริษัท ที่ได้
ช่วยกันทำขึ้นไว้แล้ว อย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา
สำหรับพุทธบริษัทถือเป็นหลักปฏิบัติเพื่อความถูกต้อง
เป็นผลดีและสะดวกตาย ในการเป็นผู้รู้-ผู้ตื่น-ผู้เบิกบาน
ไม่ตกไปสู่อุปถัมภ์ของไสยศาสตร์และวัตถุนิยม ขอ
ฝากไว้เป็นมรดกตลอดกาลนาน

มรดกที่ ๑๙ : วรรณกรรมชุดธรรมโฆษณ จาก
พระโฆสฐ์-ลอยปทุม-หมุนล่อธรรมจักร ขอฝากไว้เป็น
มรดกอนุสรณ์ของผู้ปกครองจิตระอัยกรอง แล้วประกอบ
ปล่อยลงสู่ธรรมวาริ คือ ห้วงหฤทัย แห่งท่านสาธุชน
ทั้งหลายทั่วพื้นปฐพี เพื่องอกงามในห้วงแห่งธรรมวารินั้น
ตลอดกาลปาวสาน อย่างรู้สิ้นสุด

มรดกที่ ๒๐ : บทสวดมนต์แปล แบบสวน
โมกข์ คือ สวดมนต์แปล ที่ได้พยายามกระทำ ให้สวด
กันได้สิ้น สละสลวย, ได้เลือกมาเฉพาะเนื้อความที่เป็น
หลักธรรมเข้มข้นและรัดกุม ใช้เป็นอารมณ์แห่งสมาธิ
และวิปัสสนาไปได้ในตัว ขอฝากไว้ให้ใช้สวดกัน
ตลอดกาลนาน

**มรดกที่ ๒๑ : การตักบาตรสาธิตแบบที่ทำกัน
อยู่ในสวนโมกข์** เป็นการศึกษาอยู่ในตัวว่าจะสามารถ
เลี้ยงพระจำนวนร้อยได้อย่างไร, สะดวกเท่าไร, ควบคุม
กิเลสได้โดยวิธีไหน ขอให้ช่วยกันรักษาพิธีกรรมแบบนี้ไว้
เพื่อเป็นประโยชน์แก่อกุลแก่การพิทักษ์รักษาพุทธ
ศาสนาไว้ โดยวิธีประหยัด ไม่ยุ่งยากลำบาก และรักษา
แบบฉบับโบราณนับแต่สมัยพุทธกาล เป็นต้นมา

มรดกที่ ๒๒ : สระมะพร้าวนาฬิกา คือ บท
เรียนด้วยของจำลองมาจากบทกล่อมลูกให้นอนของ
ประชาชนที่แสดงว่า สมัยนั้นประชาชนได้เข้าถึงธรรมะ
สูงสุด กันเพียงไรจนถึงกับนำเอาเรื่องของพระนิพพานมา
ทำเป็นบทเพลงกล่อมลูกได้ ขอให้รักษาเกียรติของ
บรรพบุรุษในข้อนี้ และทำตนให้สมกับเป็นลูกหลานของ
ท่าน จงทุกคนเถิด

**มรดกที่ ๒๓ : การแสดงธรรมในรูปของการ
แสดงปาฐกถา** ซึ่งบางครั้งมาถึงกับต้องยืนพูดนั้น ไม่ผิด
ธรรมวินัยแต่ประการใด สะดวกและเหมาะสมแก่สมัย
ทำให้การเผยแผ่พระศาสนา เป็นไปอย่างราบรื่นและได้
ผลดี ไม่จำเป็นต้องถือตามตัวอักษร เพราะระเบียบ
วัฒนธรรมคนละยุคคนละสมัย

มรดกที่ ๒๔ : หลักการที่ถือกันอยู่ในสวนโมกข์ว่า ไมยนต์ต้อนรับ คนที่ล้างจานข้าวไม่เป็น กินแล้วต้องให้คนอื่นช่วยล้างจานนั้น เป็นหลักการที่ไม่ขัดกับหลักพุทธศาสนาไว้คัดเลือกคนที่เหมาะสมสำหรับจะพักอยู่ในวัด เพื่อการปฏิบัติธรรม เพราะมีจิตใจสมคัล้อย กับหลักแห่งการไม่เห็นแก่ตัวหรือเอาเปรียบผู้อื่น ขอให้ช่วยกันรักษาไว้ เป็นมรดกสืบทอดต่อไปเถิด

มรดกที่ ๒๕ : การหนุนหมอนไม้ เป็นสิ่งที่พุทธองค์ทรงชักชวนไว้โดยตรง เพื่อฝึกฝนการเป็นคนไม่มักมากในการนอน มารไม่ได้โอกาสครอบงำคนไม่เห็นแก่่นอน มีความเข้มแข็งว่องไว ทั้งทางกายและทางจิตบรรพชิต และนักรบสมัยโน้น จึงหนุนหมอนไม้ โดยเฉพาะพวกกษัตริย์ลิจฉวี

มรดกที่ ๒๖ : ขอคัดค้านคำกล่าวที่ว่า “งานคือเงิน-เงินคืองาน” ว่าเป็นคำกล่าวที่ไม่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา ซึ่งสอนให้ทำงานในฐานะเป็นหน้าที่ที่ถูกต้องสำหรับสิ่งที่มีชีวิตทุกชนิด มิใช่ทำเพื่อหาเงินมาปรนเปรอชีวิต ให้หลงระเริงในอบายมุข หรือความเรีงรมย์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่อง “บ้าบอเดียว” ขอฝากมรดกการคัดค้านนี้ไว้ด้วย

มรดกที่ ๒๗ : เคล็ดลับของแบบเซ็น นั้นคือ
วิธีเติมแท้ในพุทธศาสนา ที่บวกสมณะเข้ากับวิปัสสนา
ให้ทำงานร่วมกัน ในขณะที่มีสมาธิ และเพ่งพิจารณา
เพื่อเข้าถึงสภาพเดิมของจิต คือ ความไร้กิเลสได้โดยฉับ
พลัน ไม่แยกกันทำทีละอย่าง เพราะความยึดมั่นเฉพาะ
อย่าง, หลักนั้นมีว่า ฅานไม่มีแก่ผู้ไม่มีปัญญา ปัญญาไม่มี
แก่ผู้ไม่มีฅาน

มรดกที่ ๒๘ : หลักการที่ว่า เอาเชื้อโรครมา
แก้ไขโรค นั้นนำมาใช้ได้ในการปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนา
โดยเอากำลังของความโลภ มาละโมภในการทำความคิด
หรือบุญกุศล; เอากำลังของความโกรธมาอาฆาตโกรธ
แค้นต่อกิเลสและความทุกข์ เพื่อทำลายเสียในฐานะศัตรู;
เอากำลังของโมหะมาหลงในการทำความคิดขึ้นต้น ๆ แทน
การหลงชั่ว ทั้งนี้ เพราะเรามีสิ่งทั้งสามนี้เป็นเดิมพันอย่าง
รุนแรงอยู่ในจิตใจกันอยู่แล้วอย่างเต็มที่

มรดกที่ ๒๙ : การมีธรรมะตลอดวัน ตลอดคืน
เป็นสิ่งที่ทำได้โดยไม่ยาก คือ เมื่อจะทำหน้าที่ใด ๆ ใน
ชีวิตประจำวัน ก็ทำโดยรู้สึกต่อความจริงข้อหนึ่งอยู่ใน
ใจว่า “หน้าที่นั้นแหละ คือธรรมะ” เพราะหน้าที่ เป็น

สิ่งที่สามารถกำจัดปัญหาได้ทุกชนิด และนำมาซึ่งผลดีอันพึงปรารถนา ข้อนี้ตรงกับความหมายของคำว่า “ธรรม” คือ สิ่งที่ช่วยผู้ปฏิบัติไม่ให้เกิดลงสู่ความทุกข์; ดังนั้น เมื่อทำหน้าที่ตลอดวันก็มีธรรมะได้ ตลอดวัน แม้การพักผ่อน ก็เรียกว่า หน้าที่ที่ต้องทำด้วยเหมือนกัน คือ จะต้องมีกำลังในการทำหน้าที่

มรดกที่ ๓๐ : มหาปเทศฝ่ายวินัย ตามแบบพระวินัย ขอฝากไว้ให้ถือว่า เป็นสิ่งจำเป็นต้องนำมาใช้ในโลกรปัจจุบัน ซึ่งเจริญด้วยวัตถุ จนเต็มไปด้วยวัตถุชนิดที่เป็นปัญหาทางศีล ทางวินัย ทั้งแก่บรรพชิตและฆราวาส ขอให้ศึกษามหาปเทศนั้นอย่างแตกฉาน เพื่อป้องกันความมงมาย

มรดกที่ ๓๑ : มหาปเทศฝ่ายธรรม ในมหาปรินิพพานสูตร เป็นสิ่งที่ต้องนำมาใช้ควบคู่กันกับหลักตตสันธธรรมวินัยในโคตมีสูตร, เพื่อว่าถูกต้องสมบูรณ์ที่สุดในการตตสันความถูกต้อง ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับพุทธบริษัทแห่งยุคปัจจุบัน ซึ่งเต็มไปด้วยปัญหาและนับวันจะเพิ่มมากขึ้นทุกที วิธีการอย่างนี้ได้เคยใช้ประสบผลดีมาแล้ว จึงขอฝากไว้เป็นมรดกเพื่อใช้กันสืบไป

มรดกที่ ๓๒ : ปฏิจจสมุปปาท แบบ “ฮัมเพลง”
(ในโยคกัมเมววรรค สหายตนสังยุตต์ ส.) เป็นสูตรที่ตรัสไว้อย่างเข้าใจได้ง่าย ปฏิบัติได้ง่าย กว่าแบบทั่ว ๆ ไป ควรทำความเข้าใจกับแบบนี้เสียก่อน แล้วจึงพิจารณาแบบทั่วไป แต่การปฏิบัติก็ยังเป็นอย่างเดียวกัน คือ มีสติ เมื่อมีผัสสะ (รายละเอียดหาได้ จากปฏิจจสมุปปาท จากพระโอษฐ์)

มรดกที่ ๓๓ : การใช้หลักอิทัปปัจจยตา-ปฏิจจสมุปปาท-ตถตา-สุญญตา เป็นอมฤตโอสถ ซึ่งทำให้อยู่เหนือความตาย หรือเหนือการเวียนว่ายตายเกิด เพราะทำให้หมดตัวตนและของตน นั้นเป็นกิจกรรมประจำวันของพุทธบริษัทที่แท้จริง เป็นทางลัดสั้นที่สุด มีผลดีที่สุด จึงขอฝากไว้เป็นมรดกในฐานะเป็นสิ่งที่เคยใช้ได้ผลดีมาแล้ว

มรดกที่ ๓๔ : บาลีวิมุตตายตนสูตร เป็นหลักธรรมที่ควรสนใจเป็นพิเศษ คือ บอกให้รู้ว่า คนเราสามารถบรรลุธรรม ได้ถึง ๕ เวลา คือ เมื่อกำลังฟังธรรมอยู่, เมื่อกำลังแสดงธรรมให้ผู้อื่นอยู่, เมื่อกำลังสาธยายธรรมอยู่, เมื่อฟังธรรมอยู่, และเมื่อพิจารณาใคร่ครวญธรรมอยู่; นับว่าโอกาสมีมากในการบรรลุธรรม แต่พวกเราพากันประมาทเสีย จึงไม่ช่วยเอาได้แม้แต่โอกาสเดียว

มรดกที่ ๓๕ : การใช้หลักกาลามสูตร ๑๐ ประการ
ให้ถูกต้องและครบถ้วน เป็นหลักการและวิธีการอัน
แน่นอนในการที่จะรักษาพุทธศาสนาเอาไว้ได้และใน
ลักษณะที่จะเป็นที่พึ่งได้อย่างแท้จริง และเป็นการสืบ
อายุพุทธศาสนาที่ตรงตามพุทธประสงค์, ได้เคยใช้วิธีนี้
อยู่เป็นประจำ และสำเร็จประโยชน์เต็มตามความหมาย
จึงขอนำพิธีกรรมอันนี้มาฝากไว้เป็นมรดก

มรดกที่ ๓๖ : การศึกษาสติปัญญาอันสืบจาก
อานาปานสติสูตร ได้ผลดีกว่าจากมหาสติปัญญาสูตร
ซึ่งกล่าวไว้อย่างยืดเยื้อ มีลักษณะกำกวม ฟันเฟือง ไม่มี
ลำดับติดต่อกันอย่างชัดเจน, เพียงแต่อ่านอย่างเดี๋ยวกี่
กินเวลาหลายชั่วโมง ส่วนข้อความจากอานาปานสติสูตร
นั้น ติดต่อกันเป็นสาย ๑๖ ชั้นจนตลอดเรื่อง นับตั้งแต่
เริ่มปฏิบัติไปจนกระทั่งถึงการรู้ว่าบรรลุผลสำเร็จแล้ว
และเป็นหลักที่พระองค์ทรงยืนยันว่าได้อาศัยหลักนี้ใน
การตรัสรู้ของพระองค์เอง ขอให้พิจารณากันให้ดี และ
ขอฝาก ข้อเท็จจริงอันนี้ไว้เป็นมรดกด้วย

มรดกที่ ๓๗ : สัจจะตามสำหรับฆราวาส แม้ที่ เป็นผู้หญิงและเด็ก คือ มีสติสัมปชัญญะ ไม่ให้เกิด ความรู้สึกยึดมั่นถือมั่นในสิ่งใด จนเกิดความรัก-โกรธ-เกลียด-วิตกกังวล-อาลัยอาวรณ์-อิจฉา-ริษยา-หวง-หึง ด้วยอำนาจความรู้สึกเป็นตัวกูของกู ขอยืนยันว่าข้อนี้เป็น สิ่งที่ปฏิบัติได้ตามสติกำลังและควรปฏิบัติ จึงขอฝากไว้ เป็นมรดกพิเศษสำหรับฆราวาส

มรดกที่ ๓๘ : หลักการตามรอยพระอรหันต์ที่ ใช้ได้ร่วมกัน ทั้งสำหรับฆราวาสและบรรพชิต คือ การ ดำรงชีวิตชนิดที่เป็นการชูดเกลากิเลส และบรรเทาความ เคยชินที่จะเกิดกิเลส (อนุสัย) อยู่ตลอดเวลา โดยมี สติสัมปชัญญะในขณะที่สัมผัสอารมณ์ ไม่ปล่อยให้ปรุง เป็นโลภะ โทสะ โมหะ ขึ้นมา, หรือ ถ้าปรุงแล้ว ก็มีสติ ปิดกั้นการปรุงนั้นเสีย

มรดกที่ ๓๙ : “งามอยู่ที่ผี ดืออยู่ที่ละ พระอยู่ที่จริง นิพพาน อยู่ที่ตายเสียก่อนตาย” นี่คือของเก่าที่ ปิดฝุ่น แล้วนำมาใช้ใหม่ เพื่อรักษาสติปัญญาของ บรรพบุรุษไว้ ว่าเคยเฉียบแหลมลึกซึ้งอย่างไร แล้วลูก หลาน ชั้นหลังก็จะมึสติปัญญาไม่น้อยไปกว่าบรรพบุรุษ

ก็จะเป็นพุทธบริษัทได้เต็มตามความหมาย โดยไม่เอา
นิพพานไปเก็บไว้ สำหรับตายแล้วตายอีกหลายหมื่น
หลายแสนชาติจึงจะได้ผล ขอให้ช่วยกันรักษามรดก ข้อนี
ของบรรพบุรุษกันเถิด

**มรดกที่ ๔๐ : ขอให้เรามีความมุ่งหมายเป็น
พิเศษกันไว้สักข้อหนึ่ง** ว่าไม่เร็วก็ช้าจะมีโลกสักยุคหนึ่ง
อันเป็นโลกสมบูรณด้วยธรรมะ โดยที่ทุกคนทำหน้าที่
ของตน ๆ โดยมีสติสัมปชัญญะรู้สึกอยู่ในใจว่า หน้าที่
อันถูกต้องนั้นแหละ คือ ธรรมะ ที่จะช่วยให้คนเราอยู่เหนือ
ปัญหาทั้งปวงได้ ทั้งนี้เป็นสิ่งที่มิได้ เพราะโลกเปลี่ยนแปลง
อยู่เสมอ จึงให้ปัจจัยแห่งความเปลี่ยนแปลงเพื่อความ
เป็นอย่างนี้แกโลกเถิด

**มรดกที่ ๔๑ : ถ้าคนทั้งโลกเขาไม่เห็นด้วยใน
การทำโลกให้มีธรรมะ** เพราะเห็นว่าเหลือวิสัยก็ตามใจ
เขา, เราคนเดียวก็อาจจะทำตนเองให้ดับทุกข์ได้ด้วย
ธรรมะอย่างถึงที่สุด ดังนั้น อย่าได้ท้อใจเลยในการที่
คนทั้งหลาย เขาไม่สนใจใยดีกับธรรมะ

ทั้งหมด (ข้างต้น) นี้ เป็นมรดกฝ่ายวัตถุธรรมและ
พิธีกรรม เป็นภาคหนึ่งของมรดกที่มอบไว้ ในฐานะเป็น
มรดก ต่อไปนี้...เป็นมรดกฝ่ายนามธรรม ที่ได้เคยค้นคว้า
สังเกตศึกษา และทดลองปฏิบัติมาแล้ว มีผลเป็นที่น่าพอใจ

จึงขอสรุปไว้เป็นข้อ ๆ นำามมอบไว้ในที่นี้ ใน
ฐานะเป็นมรดก เช่นเดียวกัน

ภาคสอง

มรดกที่เป็นฝ่ายนามธรรมทางสติปัญญา

มรดกที่ ๔๒ : พุทธะ ผู้รู้-ผู้ตื่น-ผู้เบิกบาน ตรงกันข้ามจากไสย ซึ่งหมายถึง หลับ-สงบ-สย-สะตั้ง หวาดผวา อยู่ตลอดเวลา การที่จะเป็นพุทธหรือเป็นไสย ต่างกันอย่างตรงกันข้ามที่ตรงนี้

มรดกที่ ๔๓ : การมีพระพุทธรูป ไว้กราบไหว้หรือแขวนคอกันในบัดนี้ มีทั้งที่เป็นไสยศาสตร์ คือ ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองป้องกันหรือเป็นเครื่องรางของขลัง และที่เป็นพุทธศาสตร์ คือ วัตถุอนุสสติ หรืออย่างมากก็เป็นเพียงปูชนียวัตถุ พุทธบริษัทจะต้องระวังสังวรกันไว้ให้ดี ๆ ไม่เสียเกียรติของพุทธบริษัท กลายเป็นผู้ถือลัทธิบูชาวิญญาณ (Animism) ไปเสีย

มรดกที่ ๔๔ : การมีพระพุทธรูปเจ้าเป็นกัลยาณมิตร เป็นสิ่งที่ต้องสนใจกันให้มาก ให้สมกับที่ตรัสไว้ว่า “ถ้าได้อาศัยเรา เป็นกัลยาณมิตรแล้ว สัตว์ทั้งหลายที่มีการเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย จักพ้นจากการเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย” พวกเรากลับมาถือนั่นเสียว่า เรามีการเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย เป็นของธรรมดา ไม่ล่วงพ้นการเกิด-แก่-เจ็บ-ตายไปได้อย่างน่าสังเวช

มรดกที่ ๔๕ : พระพุทธเจ้าตามทรรศนะของ
บุคคลนั้น ๆ มักจะเป็นภูเขาหิมาลัยบังธรรมะสำหรับเขา
เพราะเป็นพระพุทธเจ้าแห่งอุปาทาน และตามอุปาทาน
ของเขา ดังนั้น จงรู้จักพระพุทธเจ้าให้ถูกต้อง พระองค์
จริงกันเถิด

มรดกที่ ๔๖ : พระพุทธองค์ท่านมีการตรัสทั้ง
โดยภาษาคนและภาษาธรรม ต้องฟังให้ดี เช่น ตรัสโดย
ภาษาคนว่า “ตนเป็นที่พึ่งแก่ตน” แต่ตรัสโดยภาษาธรรม
ว่า “ตัวตนของตนนั้นไม่มี” ดังนี้ ถ้าฟังไม่ดีจะไม่รู้เรื่อง
และเห็นว่าเป็นคำพูดที่ขัดกัน ถ้ารู้จักฟังโดยหลักภาษา
คน-ภาษาธรรมแล้ว จะไม่มีขัดกันเลย ดังนี้ เป็นตัวอย่าง

มรดกที่ ๔๗ : ตรัสว่า แต่ก่อนก็ดี บัดนี้ก็ดี เรา
บัญญัติแต่เรื่องความทุกข์ กับความดับไม่เหลือแห่ง
ทุกข์เท่านั้น ดังนั้น พวกเราอย่าต้องเสียเวลาในการศึกษา
การถาม การเถียงกัน ด้วยเรื่องอื่นที่มีไข่สองเรื่องนี้กัน
อีกเลย

มรดกที่ ๔๘ : พระพุทธองค์มิได้ทรงเสียเวลา
ในการกระทบกระทั่ง หรือยกเลิกลัทธิตำสอนของเก่า
ก่อนพระองค์ หากแต่ทรงแสดงเรื่องของพระองค์ที่ดี

กว่า-จริงกว่า-มีประโยชน์กว่า ให้ผู้ฟังเลือกเอาเอง อย่าง
มีเหตุผล จึงไม่มีเหตุร้ายใด ๆ เกิดขึ้นอย่างรุนแรง เหมือน
กับที่เกิดแก่ศาสดาอื่นบางองค์

มรดกที่ ๔๙ : การมีพระพุทธ พระธรรม พระ
สงฆ์ ที่ปรุ่่งขึ้นตามทรรศนะของบุคคลนั้น ๆ ทำให้เป็น
ปัญหา มาก และไม่ถูกพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
องค์จริง ซึ่งมีหัวใจเป็นความสะอาด-สว่าง-สงบ เพราะ
ว่างจากกลิ่นไอและความหมายแห่งตัวกู-ของกู

มรดกที่ ๕๐ : ไสยศาสตร์คือลัทธิหลัก (ด้วย
อวิชชา) พุทธศาสตร์ คือลัทธิตื่นจากหลัก (ประกอบ
อยู่ด้วยวิชา) ดังนั้น จงระวังการกระทำที่เกี่ยวกับ
พระพุทธรูปหรือพระเครื่อง เพราะมีได้ทั้งที่เป็นพุทธ
ศาสตร์ และไสยศาสตร์ แล้วแต่ว่าผู้้นั้นทำไปด้วยวิชา
หรือ ด้วยอวิชาอุปาทาน

มรดกที่ ๕๑ : หลักการปฏิบัติที่แท้จริง ไม่ต้อง
ข้ามภข้ามชาติ (เข้าโลง) ล้วนแต่เป็นส่วนทฤษฎีโก-
อกาลิก คือ ปรากฏแก่ใจในทันทีที่กระทำและรับผลของ
การกระทำ ส่วนที่เนิ่นนานไปจากนั้น เป็นเพียงผลพลอยได้
ฝ่ายวัตถุประสงค์ในความรู้สึกของปุ่ญชนธรรมดา

มรดกที่ ๕๒ : สิ่งที่เรียกกันว่า “ตัวตน” นั้น เป็นเพียงมายา คือ เป็นเพียงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ อันปรุงแต่งขึ้นมาจากตัณหาหรือความอยาก ด้วยอำนาจ อวิชชาที่เกิดขึ้นในจิต โดยธรรมชาติอัตโนมัติ, เป็นเพียง ความรู้สึกผิด ๆ ของสิ่งที่เรียกว่า อุปาทาน อันเกิดมาจากตัณหา, มิได้เป็นตัวตนอันแท้จริง เป็นเพียงความรู้สึกกลม ๆ แล้ง ๆ แต่ก็มีความเข้มข้น จนผู้รู้สึกรู้สึกว่าเป็นตัวตน

มรดกที่ ๕๓ : การจำแนกธรรมะเป็น ๔ ความ หมาย ให้ความสะดวกในการศึกษาธรรมะอย่างทั่วถึง คือ รู้จักตัวธรรมชาติ, กฎของธรรมชาติ, หน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ และผลอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น จนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างกลมกลืนกับธรรมชาติ ปราศจากปัญหาใด ๆ

มรดกที่ ๕๔ : ธรรมะมีความหมายหลายอย่าง ถ้าเอาใจความเพียงอย่างเดียว ก็คือ หน้าที่ที่ได้กระทำ อย่างถูกต้องแก่สถานภาพของผู้ปฏิบัติตามกฎของ ธรรมชาติ เพื่อให้เกิดสันติสุข แก่ทุกฝ่าย ทุกกาละ และ เทชะ

มรดกที่ ๕๕ : ธรรมะทั้งหมดในทางปฏิบัติอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ธรรมะเครื่องมือ และ ธรรมะผลที่ประสงค์ : สีส-สมาธิ-ปัญญา เป็นธรรมะเครื่องมือ, มรรค-ผล-นิพพาน เป็นธรรมะผลที่ประสงค์, แม้ธรรมะที่เป็นเครื่องมือ ก็ยังแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ธรรมะหลัก เช่น สติปัฏฐานสี่ และธรรมะอุปกรณ์ เช่น อิทธิบาทสี่ หรือสัมมัปปธานสี่, จงรู้จักธรรมะที่จะใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกรณี

มรดกที่ ๕๖ : จงทำให้งานของท่านทุกชิ้น ทุกอนุภาค กลายเป็นธรรมะ ด้วยความมีสติสัมปชัญญะ รู้สึกอยู่ว่าหน้าที่นั้นแหละ คือ ธรรมะ, ปฏิบัติหน้าที่นั้นแหละ คือ ปฏิบัติธรรมะ; แล้วท่านก็จะมีธรรมะอยู่ทุกอิริยาบถ ทุกเวลา ทุกสถานที่ แล้วทำงานทุกอย่างได้สนุก เหมือนเล่นกีฬา มีความสุขเสียแล้วในขณะที่ทำงาน ไม่ต้องไปหาสถานเริงรมย์ อบายมุขหรือยาเสพติด

มรดกที่ ๕๗ : ธรรมะ คือสิ่งที่เรียกกันในภาษาไทยว่า “หน้าที่” ของทุกสิ่งที่มีชีวิต อันเขาจะต้องทำเพื่อความรอด ทั้งทางกายและทางจิต ทั้งเพื่อตนเอง และเพื่อสังคม แม้จะแปลคำคำนี้กันว่า คำสั่งสอน

การเรียนรู้ การปฏิบัติ ความหมายสำคัญก็ยังคงอยู่ที่ความเป็นหน้าที่เพื่อความรอด ดังนั้น เมื่อได้มีการทำหน้าที่เมื่อนั้น ก็คือ การปฏิบัติธรรม

มรดกที่ ๕๘ : ธรรมะในโบสถ์ หรือธรรมะกลางทุ่งนา ก็เป็นธรรมะอย่างเดียวกัน เมื่อประพฤติกระทำในฐานะที่เป็นหน้าที่ที่ถูกต้อง เพื่อความรอดอันแท้จริง

มรดกที่ ๕๙ : สิ่งที่เป็น นิรันดร-อมิตาภะ-อมิตายุ-ออกตะ-อมตะ-อสังขตะ-นั้นมีอยู่ ๓ อย่าง คือ กฎธรรมชาติ ๑, ความว่าง ๑, นิพพาน ๑ สามอย่างนี้เป็นสิ่งที่ไม่มีอะไรสร้างขึ้น แม้แต่พระเจ้าก็สร้างไม่ได้ เพราะมีฐานะเป็นพระเจ้าเสียเอง

มรดกที่ ๖๐ : พุทธศิลป์ที่แท้จริง มิใช่วัตถุศิลป์อย่างที่เขาใจกัน แต่เป็นระบบการกระทำด้วยสติปัญญา ที่ดับทุกข์ได้อย่างน่าอัศจรรย์ ดังที่พระพุทธองค์ได้ทรงประกาศไว้อย่างมีความงามในเบื้องต้น, ท่ามกลาง, เบื้องปลาย ในภายในจิตของสัตว์

มรดกที่ ๖๑ : ธรรมะ คือระบบการปฏิบัติที่ถูกต้อง แก่ความเป็นมนุษย์ของตน ทุกขั้นตอนแห่งวิวัฒนาการ

ตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งเพื่อประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น, เรียกสั้น ๆ ว่า “หน้าที่” นั่นแหละ คือ พระเป็นเจ้า ผู้ช่วยให้รอดอย่างแท้จริง

มรดกที่ ๖๒ : ธรรมะมิไว้ช่วยให้อยู่ในโลก
อย่างชนะโลก หรือเหนือโลก มิใช่ให้หนีโลก แต่อยู่เหนืออิทธิพลใด ๆ ของโลก ไม่ใช่จมอยู่ในโลก, มักสอนให้เข้าใจกันผิด ๆ ว่าต้องหนีโลก ทั้งโลก สละโลก อย่างที่ไม่มีประโยชน์อะไรแก่ใครเลย

มรดกที่ ๖๓ : ธรรมะเป็นสิ่งที่อธิบายยาก เพราะคำพูดของมนุษย์มีไม่พอ คือ ไม่มีคำสำหรับใช้กับสิ่งที่มนุษย์ยังไม่เคยรู้จักมาก่อน ดังนั้น จึงต้องพยายามพูดและพยายามฟัง จนเข้าใจหรือรู้จักโดยความหมายทั้งในภาษาคนและภาษาธรรมพร้อมกันไป

มรดกที่ ๖๔ : ธรรมะมิใช่ตัวหนังสือหรือเสียง
แห่งการแสดงธรรม แต่เป็นการกระทำหน้าที่ที่ถูกต้องของผู้ปฏิบัติแต่ละคน อยู่ทุกอิริยาบถ-ทุกเวลา-ทุกสถานที่ อย่างถูกต้องแก่ความเป็นมนุษย์ของตน และผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกัน จึงจะเป็นธรรมะที่ถูกต้อง ตามหลักแห่งพุทธศาสนา อันนำมาซึ่งความสงบสุขได้จริง

**มรดกที่ ๖๕ : ศีลธรรมกลับมาเพื่อโลกสงบ
เย็น, ปรมัตถธรรมกลับมาเพื่อโลกสว่างไสว** ถ้าศีล
ธรรมไม่กลับมา โลกจะวินาศ ถ้าปรมัตถธรรมไม่กลับ
มา โลกจะมีตม่น ดังนั้น ทุกคนต้องช่วยกันทำให้กลับ
มา ในฐานะเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องมีสำหรับโลก

**มรดกที่ ๖๖ : ไม่ต้องอาลัยอดีต-ไม่ต้องพะวง
อนาคต** ขอแต่ให้ทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องในปัจจุบัน
ก็เพียงพอแล้วที่จะไม่เป็นทุกข์ และไม่เป็นปัจจัยแก่
สัสสตทิฏฐิ คือ ตัวตนที่เวียนว่ายไปในวัฏฏะ

มรดกที่ ๖๗ : ก ข ก กา ของพุทธศาสนา มิได้
ตั้งต้นที่พระรัตนตรัย แต่ตั้งต้นการศึกษาที่การกระทบ
ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ว่าได้ก่อให้เกิดวิญญาน-
ผัสสะ-เวทนา อย่างไร จนกระทั่งเกิดตัณหา อุปาทาน
แล้วเกิดทุกข์ ควบคุมการเกิดเหล่านี้ได้ก็จะดับทุกข์ได้
แล้วก็จะมีพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ขึ้นมาเอง

**มรดกที่ ๖๘ : โลกทั้งหมดสำเร็จอยู่ที่ตา หู จมูก
ลิ้น กาย ใจ** เพราะเรามีตา ฯลฯ, โลกจึงมีและเกิดกรณี
ต่าง ๆ ที่เป็นปัญหาขึ้น เพราะไม่รู้ความจริงของเรื่อง
ตา ฯลฯ หรือโลกอย่างถูกต้องนั่นเอง

มรดกที่ ๖๙ : ปฏิจจสมุปบาทฝ่ายเกิดทุกข์
เกิดขึ้นทุกคราวที่จิตมีตัณหา คือ โง่ เมื่อมีผัสสะโง่
เวทนาโง่ เพราะอำนาจของอวิชชา จนเกิดตัณหา หรือ
มีกิเลสครอบงำ ดังนั้น ระวังอย่าโง่ เมื่อมีผัสสะใด ๆ ให้
ปฏิจจสมุปบาทฝ่ายทุกข์เกิดขึ้น

มรดกที่ ๗๐ : ปฏิจจสมุปบาทมีขึ้นรอบหนึ่ง
ทุกครั้งที่มีการสัมผัสอารมณ์ด้วยอวิชชา หรือพูดได้ว่า
ทุกครั้งที่มีจิตเศร้าหมอง ด้วยการปรุงแต่งของอวิชชา
มิใช่มีอย่างคร่อมภพ คร่อมชาติ ถึงกับปฏิจจสมุปบาท
รอบเดียว คร่อมชาติสามชาติ เหมือนที่แนะนำสั่งสอน
กันอยู่โดยมาก จนกลายเป็นสัสสตทิฎฐิไป

มรดกที่ ๗๑ : การปฏิบัติที่ดูเหมือนมิได้ปฏิบัติ
อะไรเลย คือ การปฏิบัติทางจิตใจ ให้รู้สึกพอใจอยู่ใน
ความว่างจากตัวตนของตน กระทำหน้าที่ทุกอย่าง
กลมกลืนอยู่กับกฎของธรรมชาติ ทำงานเพื่อหน้าที่ มิใช่
ทำเพื่อประโยชน์แก่ตัวกู-ของกู

มรดกที่ ๗๒ : ภาษาธรรมชาติขั้นสูงก็ล้วนแต่เป็นคำที่ยืมมาจากภาษาชาวบ้าน จงพยายามถือเอาความหมายในภาษาชาวบ้านให้มากที่สุด ก็จะเข้าใจคำนั้น ๆ ได้ถูกต้องและถึงที่สุดได้โดยง่าย เช่น นิพพาน คือ เย็น, มรรค คือหนทาง, ผล คือ ลูก, กิเลส คือ สิ่งสกปรก, สังโยชน์ คือ ผูกมัด, อาสวะ คือสิ่งกีดตันออกมาจากการหมักดอง, พุทธะ คือ ตื่นจากหลับ, ธรรมะ คือ หน้าที่, สังฆะ คือ หมู่ของสิ่งที่พึงปรารถนา

มรดกที่ ๗๓ : มนุษย์สูญ คือผู้ที่มีจิตใจกำลังปราศจากความยึดมั่นถือมั่น คือ ไม่รู้สึกยึดมั่นในความหมาย ที่เป็นตัวตนหรือของตน ด้วยอุปาทานไปตามอำนาจของอวิชชา จงมาเป็นมนุษย์สูญ (ว่าง) กันเถิด จะเบาสบาย เฉลียวฉลาด ปราศจากอคติใด ๆ มีจิตใจเหมาะสมแก่การงานทุกชนิดโดยอัตโนมัติ

มรดกที่ ๗๔ : เมื่อจิตหลุดพ้นจากความยึดมั่นถือมั่น ซึ่งหลงยึดมั่นในคุณค่า อันเป็นที่ตั้งแห่งอุปาทานตามสมมติสัจจะว่า “ตัวตน” แล้ว ตี-ชั่ว, บุญ-บาป, กิเลส-โพธิ หรืออะไรที่บัญญัติกันว่าเป็นของคู่ตรงกันข้ามนั้น ก็จะเป็นของที่เท่ากัน หรือเป็นสิ่งเดียวกัน เช่น เป็นเพียง

สังขารเสมอกัน เป็นสมมติบัญญัติที่เท่ากัน เป็นต้น

มรดกที่ ๗๕ : **เรามีนรก สวรรค์ หรือนิพพาน**
ชนิดที่เป็นสันทิฎฐิโก ที่สัมผัสได้กันที่นั่นดีกว่า จริงกว่า
กว่าชนิดที่คิดว่าจะมีกันต่อเมื่อตายแล้ว ซึ่งพระพุท
องค์ตรัสเรียกว่า อายตนิกนิริยะ อายตนิกสัคคะ และ
สันทิฎฐิกนิพพาน ขอให้รู้จักกันไว้ให้ดี ๆ เกิดจะได้เป็น
พุทธบริษัทสมชื่อ

มรดกที่ ๗๖ : **แผ่นดินเป็นที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดง**
ธรรมจักร ประทับอยู่อาศัย และดับขันธปรินิพพาน
ของพระพุทองค์ตลอดพระชนม์ชีพ จึงเหมาะสมที่จะ
ใช้เป็นที่ศึกษาและปฏิบัติธรรม เกินกว่าที่จะจัดเป็น
“บรมมหาวิทยาลัย” เมื่อนำไปเทียบกับมหาวิทยาลัยใน
โลกปัจจุบัน ดังนั้น เราน่าจะนั่งเรียนธรรมะกันกลางดิน
ยิ่งกว่านั่งเรียนบนตึกราคาล้าน ๆ

มรดกที่ ๗๗ : **กฎเกณฑ์เกี่ยวกับลำดับชั้นของ**
นิเวศน์-กิเลส-อนุสัย-อาสวะ ที่ควรรู้จัก คือ เกิดโลก
ครั้งหนึ่งก็สะสมราคานุสัยไว้หน่วยหนึ่ง, เกิดโอรธครั้งหนึ่ง
ก็สะสมปฏิฆานุสัยไว้หน่วยหนึ่ง, เกิดหลงครั้งหนึ่งก็
สะสมอวิชขานุสัยไว้หน่วยหนึ่ง, สำหรับจะเกิดกิเลสนั้น ๆ

ได้โดยง่าย สะสมไว้ในสันดาน กลายเป็นอาสวะสำหรับ
จะกลับออกมาเป็นกิเลส หรือเป็นเพียงนิวรรณ์ก็ได้ แล้ว
แต่กรณี

มรดกที่ ๗๘ : กามารมณ์หรือเพศรส คือ ค่า
จ้างของธรรมชาติเพื่อให้สัตว์ทำการสืบพันธุ์ อันเป็น
สิ่งเห็นดีเห็นชอบ-น่าเกลียด-สกปรก, ยากที่สัตว์จะหลีกเลี่ยงได้ แม้จะเป็นเพียงค่าจ้างที่เป็นอาการบ่าวบเดียว

มรดกที่ ๗๙ : ความว่าง-จิตว่าง-ทำงานด้วย
จิตว่าง-เห็นโลกโดยความเป็นของว่าง-มีชีวิตอยู่ด้วย
ความว่าง นี่คือ ทั้งหมดของพุทธศาสนาโดยหัวใจ,
สำหรับการศึกษา-ปฏิบัติ-เสวยผลของการปฏิบัติอย่าง
พุทธบริษัทแท้ แต่คงจะเป็นการยากที่ใครจะเห็นด้วย

มรดกที่ ๘๐ : อย่าเข้าไปเฝ้าพระพุทธรองค์ใน
ลักษณะที่ท่านทรงทนนั่งต้อนรับไม่ไหว เพราะเต็มไปด้วย
สัญลักษณ์แห่งไสยศาสตร์ และความมีตัวกู-ของกู
ถึงขนาดยกหูชูหาง มีท่าทางแห่งการยกตนข่มผู้อื่น

มรดกที่ ๘๑ : สิ่งที่เราเรียกว่าอิทธิธรรมนั้น สมมติว่าเอาไปทิ้งทะเลเสียทั้งกระบิ เราก็ไม่ขาดความรู้เรื่องการปฏิบัติเพื่อการดับทุกข์ เพราะเกิดขึ้นสำหรับสติปัญญาที่เพ้อเกินจำเป็นทำให้เนิ่นช้าแก่สติปัญญาทั่วไป ดังนั้น ใคร ๆ ไม่ต้องเสียใจหรือน้อยใจ ว่าไม่มีโอกาสจะเรียนหรือเรียนไม่ไหว

มรดกที่ ๘๒ : มิติที่ดีของอารมณ์ทั้งหลายนั้น คือ การกินเวลากับการกินเนื้อที่ที่สัมพันธ์กันอย่างดี. ถ้าใครรู้เท่าทันเรื่องนี้แล้ว จะไม่หลงไหล ในความงาม-ไพเราะ-หอม-อร่อย-นิ่มนวลชวนสัมผัส แล้วก็ไปเกลียดชังฝ่ายที่ตรงกันข้าม

มรดกที่ ๘๓ : รสของกามารมณ์ทุกรูปแบบ เป็นเรื่อง “บัวบูบเดียว” แต่มนุษย์และเทวดาก็หลงบูชา ถึงกับยกให้เป็นเรื่องกามเทพ เสมือนหนึ่งเป็นพระเจ้าองค์ใดองค์หนึ่งเอาเสียทีเดียว แต่สัตว์เดรัจฉานหาเป็นเช่นนั้นไม่ จึงคิดดูให้ดีเถิด

มรดกที่ ๘๔ : สวรรค์ที่มีได้ทุกอิริยาบถ คือ ความรู้สึกว่าตนเองได้ปฏิบัติธรรมะอย่างถูกต้อง แล้วก็พอใจในการกระทำของตนเองอยู่ทุกอิริยาบถ ถึงกับ

ยกมือไหว้ตัวเองได้ทุกคราวที่ระลึกถึง นี่คือสวรรค์ที่แท้จริง ที่นี้ และเดี๋ยวนี้สวรรค์อื่นทุกชนิดขึ้นอยู่กับสวรรค์นี้

มรดกที่ ๘๕ : ต้นไม้พูดได้และแสดงธรรมอยู่เสมอ แต่คนไม่ได้ยินเอง มันพูดเรื่องหน้าที่ เรื่องไตรลักษณ์ เรื่องความสงบ และพูดว่า พวกมนุษย์อย่าบ้ากันเกินไปนักโง่ แต่มนุษย์ก็ไม่ได้ยินเอาเสียเลย

มรดกที่ ๘๖ : ถ้ามีการมองที่ดี ก็จะมีแต่การได้ ไม่มีเสีย, ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น แม้ที่สุดแต่ความตาย; นับประสาอะไรกับการสูญเสียเล็ก ๆ น้อย ๆ หากแต่คนโง่ไม่รู้จักมองให้เกิดปัญญา ว่าสิ่งเหล่านั้นมาสอนให้อย่างไรบ้าง ทั้งที่ทุกอย่างที่เกิดขึ้นล้วนแต่มาสอนทั้งนั้น

มรดกที่ ๘๗ : เรื่องกรรมที่ถูกต้องแท้จริงในพุทธศาสนา คือ เรื่องกรรมไม่ดำไม่ขาว เป็นที่สิ้นสุดแห่งกรรมดำกรรมขาว คือ เหนือดี เหนือชั่ว เหนือบุญเหนือบาป เหนือสุขเหนือทุกข์ เป็นไปเพื่อนิพพาน ส่วนเดียว เพียงแต่สอนว่า ทำดี-ดี ทำชั่ว-ชั่ว นั้นยังมีใจของพุทธแท้ เพราะมีสอนกันอยู่ก่อนพุทธกาล แต่ก็ยังคงเรียกว่า กรรมวาทีได้เหมือนกัน, เป็นเรื่องกรรมครั้งเดียวไม่สมบูรณ

มรดกที่ ๘๘ : **ปรมาตถธรรมต้องกลับมา เพื่อเป็นรากฐานของศีลธรรม** ซึ่งบอกแต่เพียงว่าให้ทำอย่างไร แต่ไม่ได้บอกว่าเหตุใด จึงต้องทำอย่างนั้น และยังบอกอะไรอื่นอีกบางอย่าง เพื่อไม่ยึดมั่นถือมั่นในการกระทำนั้น ดังนั้น จงสนใจในปรมาตถธรรม กันให้เพียงพอเถิด เพื่อความสมบูรณ์แห่งการมีศีลธรรม

มรดกที่ ๘๙ : **การสมรสทางวิญญาณกับบุคคลทุกคนในโลก** เป็นสิ่งที่กระทำได้โดยที่เขาเหล่านั้นไม่รู้สึกรู้สักตัว นั่นคือ การทำตนเป็นเพื่อนทุกข์ ในการเกิด-แก่-เจ็บ-ตาย และมีเมตตาธรรมชนิดอภัยปรมัญญา

มรดกที่ ๙๐ : **การเห็นแก่ตัว คือ จุดศูนย์กลางของความไม่มีศีลธรรมและปรมาตถธรรม** จึงทำบาปอกุศลได้อย่างมั่นใจว่าถูกต้องและเป็นธรรมทุกประการแล้ว ดังนั้น ศาสนาทุกศาสนาจึงมุ่งหมาย สอนการทำลายความเห็นแก่ตัว ถ้ามีฉะนั้นก็มีใช้ศาสนา

มรดกที่ ๙๑ : **โดยหลักธรรมะ เราอาจจะมึจิตเป็นสุขแท้จริงได้ ตั้งแต่เมื่อกำลังทำางานนั้น ๆ อยู่** แต่ไม่มีใครสนใจความสุขที่แท้จริงชนิดนี้ เพราะชะเง้อหาแต่ความเพลิดเพลินอันหลอกลวง เพื่อแลกเอาด้วยหยาดเหงื่อแรงงานนั้น ๆ อยู่ตลอดเวลา

**มรดกที่ ๙๒ : การเกิดทางวิญญาณ ในขณะที่
แห่งปฏิจจนสมุปปาทที่คนไม่รู้จัก** นั้นมีทุกคราวที่คน
สัมผัสอารมณ์ด้วยวิชาแล้วเกิดค้นหา, มีใช้หมายถึง
การเกิดหนเดียวตายหนเดียว ซึ่งเป็นการเกิดฝ่ายรูปธรรม
ดังที่เข้าใจกัน แล้วก็ไม้อาจจะเข้าใจเรื่องปฏิจจนสมุปปาท

มรดกที่ ๙๓ : การบรรลุธรรม หรือมีธรรม นั้น
ไม่ได้หมายความว่า ต้องเรียนอภิธรรม-กินแต่ผัก-ห่มจีวร
กรีก-แบกกลด-ถือไม้เท้ายาว-พูดเบา ๆ-เดินค่อย ๆ-แขวน
ลูกประคำ เป็นต้น แต่บรรลุธรรมได้ด้วยการปฏิบัติ ให้
ถูกต้องตามกฎอหิปปัจจยตาของศีล-สมาธิ-ปัญญา

มรดกที่ ๙๔ : ธรรมะของโพธิสัตว์ สรุปลได้เป็น
๔ หัวข้อ คือ สุทธิ-ปัญญา-เมตตา-ขันติ ซึ่งมีแววแสดง
อยู่ที่ใบหน้าของอวโลกิเตศวรปฏิมาที่ศิลปินกระทำขึ้น
ถึงระดับมาตรฐานของยอดศิลปะ

มรดกที่ ๙๕ : ความทุกข์สอนอะไร ๆ ให้เราได้
ดีกว่าความสุข คือ สอนตรงกว่า-มากกว่า-รุนแรงกว่า;
ความสุข มีแต่ทำให้ลืมหืมตัว เหลิงเงิงไม่ทันรู้ และไม่คอย
สอนอะไร ขอบอกใจ ความทุกข์ ซึ่งเป็นเสมือน “เพชร”
ในห้วงคางคก

มรดกที่ ๙๖ : เพชรในห้วงคางคก คือ ความดับทุกข์ ที่หาพบในความทุกข์ เสมือนการดับไฟก็หาพบที่ไฟนั่นเอง จงรู้จักความลับข้อนี้ด้วยกันทุกคนเถิด มิฉะนั้น จะหาไม่พบสิ่งที่ควรพบตามธรรมชาติทั่วไป

มรดกที่ ๙๗ : ระบบการปฏิบัติดับทุกข์ไม่เหลือในขั้นสุดท้ายนั้น เป็นการตกกระไดพลอยโจน คือ เมื่อรู้ว่าจะดับชีวิตหรือตายแน่แล้ว ก็ไม่มีจิตกวัดแกว่งอย่างใด แต่ตั้งจิตสมัครดับไม่เหลือจากการเวียนว่ายตายเกิด, ไม่มีหวังในการเกิดใหม่ โดยสิ้นเชิง

มรดกที่ ๙๘ : ขอย้ำเรื่องนรก-สวรรค์ ที่แท้ ในพุทธศาสนาอีกครั้งหนึ่ง ว่าได้แก่ผลที่ได้รับจากการกระทำผิดหรือกระทำถูกต้องทางอายตนะ เมื่อมีผัสสะที่ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย-ใจ อันกำลังรู้สึกอยู่ในจิต ที่นี้ และเดี๋ยวนี้ นรกได้ดินหรือสวรรค์บนฟ้าต่อตายแล้ว ที่กล่าวกันมาแต่ก่อนพุทธกาล นั้นขึ้นอยู่กับ นรกสวรรค์ที่แท้ ที่นี้ และเดี๋ยวนี้

มรดกที่ ๙๙ : การสอนเรื่องทางจริยธรรมทุกเรื่อง ต้องสอนครบเป็นคู่ ๆ คือสอนทั้งข้อที่ว่า ให้ทำอย่างไร (ตัวศีลธรรม) และข้อที่ว่า ทำไมจึงต้องทำอย่าง

นั้น (ตัวปรมาตถธรรม ซึ่งเป็นเหตุผลของศีลธรรม) และถ้าเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง ว่ามันจะมีผลแท้จริงอย่างไรเข้าอีกด้วยก็จะยิ่งดี ขออย่าได้บกพร่องในหลักเกณฑ์ข้อนี้

มรดกที่ ๑๐๐ : หัวใจพุทธศาสนาสำหรับคนทั่วไป ทั้งที่กำลังปฏิบัติ และที่เสร็จการปฏิบัติแล้ว นั้นคือ สัจธรรมที่ว่า “สิ่งทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่นโดยความเป็น ตัวตน-ของตน” ทุกคนต้องปฏิบัติสิ่งนี้ และได้รับผลของสิ่งนี้

มรดกที่ ๑๐๑ : ขาดิในปฏิจางสมุพบาท คือ การเกิดทางจิต-ทางวิญญูณ อันจะมีขึ้นทุกคราวที่มีความรู้สึก เป็นตัวกู-ของกู เกิดขึ้นมาในจิต และเป็นทุกข์ทางใจอย่างหนักหน่วงทุกคราวที่เกิด; ส่วนขาดิทางกาย นั้นมีครั้งเดียวจนกว่าจะเข้าโลงและมีทุกข์ทางกายพอสถานประมาณ ไม่ทรมาณมากเหมือนทางจิต

มรดกที่ ๑๐๒ : ทำบุญด้วยปาก (ธรรมทาน) ได้บุญมากกว่าทำด้วยของ (วัตถุทาน) แต่คนส่วนมากทำไม่ได้ เพราะเต็มอึดอยู่ด้วยความทุกข์ มีดมนยิ่งกว่าตาบอด พุดเรื่องดับทุกข์ไม่เป็น, พุดเป็นแต่เรื่องการจวมอยู่ในโลก ซึ่งมีไข้เรื่องธรรมทาน เพื่อให้มีจิตใจอยู่เหนือ

โลก ทั้งที่กายอยู่ในโลก, ขอให้ทุกคนเลื่อนระดับการทำ
ทานของตน ให้ขึ้นมาอยู่ในระดับที่เรียกว่า ธรรมทาน

มรดกที่ ๑๐๓ : ชีวิตเป็นสิ่งที่เต็มธรรมะลงไปได้
จนกว่าจะเต็ม คือ เต็มลงไปด้วยการทำหน้าที่ ที่ถูกต้อง
แก่ความเป็นมนุษย์ของตน ทุกขั้นตอนแห่งวิวัฒนาการจน
กระทั่งบรรลุมรรคผลนิพพานในที่สุด

มรดกที่ ๑๐๔ : ธรรมะในบทกล่อมลูก ที่แสดง
ว่าบรรพบุรุษรู้ธรรมะอย่างพอตัว คือ บทกล่อมลูกที่
ว่า มะพร้าวนาฬิกาฬิกา์ กลางทะเลขี้ผึ้ง คือ ทะเลแห่งบุญ
และบาป, และจะถึงต้นมะพร้าวได้เฉพาะผู้พ้นทั้งบาป
และบุญ, แล้วสัมผัสกับนิพพาน หรือมะพร้าวต้นนั้น ใน
ลักษณะที่หาพบนิพพาน ได้ท่ามกลางวิภวสังสาร

มรดกที่ ๑๐๕ : ศิล-สมาธิ-ปัญญา ของ
ธรรมชาติ มีในกิจการทุกอย่างของมนุษย์ (แม้สัตว์) คือ
มีความเป็นอยู่ถูกต้อง มีกำลังจิตเพียงพอ มีความรู้
เพียงพอในหน้าที่ของตน ชีวิตทุกชีวิตมีหน้าที่ที่จะต้อง
พัฒนา สิ่งนี้ทุกรูป ทุกนาม

**มรดกที่ ๑๐๖ : อนันตริยสมาธิ เป็นสิ่งที่ควร
รู้จัก** ในฐานะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองอย่างเพียงพอทุกคราวที่
เรามีความต้องการและทำอะไรด้วยสติปัญญา สัมมาทิฐิ
อย่างเต็มที่ แต่ไม่มีใครสนใจ

**มรดกที่ ๑๐๗ : ถ้าสมรสกันทางเนื้อหนังไม่ได้
ก็สมรสกันทางจิตทางวิญญาณได้** แม้กับพระพุทธรองค์
ที่พูดกันว่านิพพานแล้วกว่าสองพันปี แต่ยังทรงอยู่โดย
พระคุณ นั่นคือ การกระทำให้ถูกต้องตามพระพุท
พระสงฆ์ร้อยเปอร์เซ็นต์ในการปฏิบัติธรรม

**มรดกที่ ๑๐๘ : ศึกษาหรือศึกษา ตามความ
เห็นของข้าพเจ้า** คือ การรู้จักตัวเอง-เห็นตัวเอง-ด้วย
ตัวเอง-ในตัวเอง-เพื่อตัวเอง อย่างแจ่มชัด ถูกต้อง และ
สมบูรณ์ จนทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่าย

**มรดกที่ ๑๐๙ : ความริษยา คือไฟเจียบที่จะ
เผาผลาญจิตใจของผู้มีมัน** เหมือนตกนรกทั้งเป็น ตั้งแต่
ต้นจนตลอดเวลา ทั้งที่ผู้ถูกริษยาไม่รู้สึกริษยาอะไรเลย ตลอด
เวลาเช่นกัน ดังนั้น จะทำไปทำไม ? คู่มค่ากันที่ตรง
ไหน ?

มรดกที่ ๑๑๐ : บัดนี้ ยิ่งเจริญคือยิ่งยุ่ง ยิ่งเจริญที่สุด คือ ยิ่งเกินจำเป็น เพราะปราศจากสติปัญญาอันทำให้รู้จักเจริญอย่างถูกต้อง พอเหมาะ พอดี เป็นมัชฌิมาปฏิบัติทาง จงรู้จักเจริญกันเสียใหม่ในด้านจิตวิญญาณ ที่อาจดับทุกข์ของตนได้เถิด

มรดกที่ ๑๑๑ : ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นสิ่งที่จะต้องควบคุมให้ดี ๆ มันจะเกิดเป็นนรกขึ้นมาเมื่อมีการปฏิบัติผิด และจะเกิดเป็นสวรรค์ขึ้นมา เมื่อมีการปฏิบัติถูก ณ ที่นั้น ๆ จงจัดการกับ ตา ฯลฯ ใจ ให้ถูกต้อง ในเมื่อมีการสัมผัส ณ ที่นั้น ๆ จนเป็นสวรรค์อยู่ได้ จนตลอดเวลาเกิดจะเป็นพุทธบริษัทโดยสมบูรณ์อยู่ในขั้นต้น

มรดกที่ ๑๑๒ : ถ้าไม่มีการเกิดทางจิตทางวิญญาณในจิตใจ ว่าตัวกู-ของกู แล้วการเกิดทางกายที่เกิดครั้งเดียวตายครั้งเดียว ก็หาอาจทำให้เกิดทุกข์ได้ไม่ แม้ความแก่-เจ็บ-ตาย ก็หาทำให้เกิดทุกข์ได้ไม่ เพราะไม่มีการรับเอามาเป็นของกู

มรดกที่ ๑๑๓ : การบรรลุมรรคผลนิพพาน
มิได้มีไว้เพื่อบอกให้ผู้อื่นทราบ และแม้ที่จะรู้เองก็ไม่จำเป็นต้องรู้ว่าบรรลุขั้นไหนเท่าไร เพียงแต่รู้ว่าทุกข์กำลังดับไป ๆ จนกว่าจะหมดสิ้นก็พอแล้ว เหมือนรองเท้าสึก ก็รู้ว่าสึก (จนกว่าจะใช้ไม่ได้) ก็พอแล้ว ไม่ต้องรู้ว่ามันสึกก็มีลา ในวันหนึ่ง ๆ

มรดกที่ ๑๑๔ : ความสุขที่แท้จริงเป็นสิ่งที่
ต้องได้มาเปล่า ๆ โดยไม่ต้องเสียสตางค์ เหมือนดั่งที่ตรัสว่า ถอนความรู้สึกว่าตัวตนเสียได้แล้ว ก็ได้นิพพานมาเปล่า ๆ ไม่ต้องเสียมูลค่าอะไร ส่วนความสุขเทียมหรือความเพลิดเพลินที่หลอกหลวงนั้น ใช้เงินซื้อมาเท่าไรก็ไม่รู้จักพอ จนตัวตายก็ไม่พบกับความสุขที่แท้จริง

มรดกที่ ๑๑๕ : สังขารทั้งปวง แม้ไม่เที่ยง
แต่มันก็ตะโกนฟ้องตัวเองว่าไม่เที่ยงอยู่ตลอดเวลา พวกเรามันหูหนวกเอง ไม่ได้ยินแล้วก็หาว่าลึกลับ ดูจะช่วยแก้ตัวให้ความหลงของตัวเองเสียมากกว่า แล้วจะได้หลงกันต่อไปตามใจกู

มรดกที่ ๑๑๖ : โลกต้องมีศาสนาครบทุกชนิด
ทุกระดับ เพื่อเหมาะสำหรับคนทุกชนิดที่มีอยู่ในโลก
การที่พยายามจะทำให้มีศาสนาเดียว นั้นเป็นเรื่องบ้า
หลังและไม่อาจจะเป็นไปได้ มีแต่จะสร้างความยุ่งยาก
โดยมีมนุษย์ ที่ไม่เหมาะสมที่จะอยู่ในโลกมากขึ้น

มรดกที่ ๑๑๗ : ชาวพุทธแท้ ไม่กินสิ่งที่หมาย
มั่นว่า เป็นเนื้อหรือเป็นผัก แต่กินอาหารที่บริสุทธิ์ถูก
ต้องสมควรแก่การกิน โดยความเป็นธาตุตามธรรมชาติ
และกินเท่าที่จำเป็นจะต้องกิน เหมือนน้ำมันหยอดเพลลา
รถ หรือการกินเนื้อบุตรของตนเองที่ตายลงเมื่อหลง
ทางกลางทะเลทราย เพื่อประทังชีวิตให้รอดออกไปได้
เท่านั้น

มรดกที่ ๑๑๘ : ในร่างกายและจิตใจ มีสิ่งที่ไม่
อาจเรียกว่าพระไตรปิฎก ที่แท้จริงให้ศึกษาชนิดที่ไม่
อาจเติมเข้าหรือชักออกแม้แต่อักษรเดียว ขอให้พยายาม
อ่านพระไตรปิฎกเรื่องทุกข์ เรื่องเหตุให้เกิดทุกข์ เรื่อง
ความดับทุกข์ และทางให้ถึงความดับทุกข์ จากพระ
ไตรปิฎกเล่มนี้ กันจงทุกคนเถิด

มรดกที่ ๑๑๙ : ต้องศึกษาเรื่องดับทุกข์ จากร่างกายที่ยังเป็น ๆ มิใช่จากสมุตพระไตรปิฎกในตู้ นี้ ถือเอาตามคำตรัสที่ตรัสว่า โลก เหตุให้เกิดโลก ความดับสนิทแห่งโลก และทางให้ถึงความดับสนิทนั้น ตถาคตกล่าวว่า มีอยู่พร้อมในกายอันยาวาวาหนึ่ง ซึ่งมีทั้งสัญญาและใจ (คือ ยังเป็น ๆ)

มรดกที่ ๑๒๐ : ยิ่งเรียนพระไตรปิฎก แล้วยิ่งวณเวียนไม่บรรลุธรรมะ ก็ต้องเปลี่ยนไปเรียนที่ชั้นรห่ำโดยตรง จนรู้จักการเกิด-ดับแห่งอุปาทาน ว่า ตัวกู-ของกู อันมีอยู่ในชั้นรห่ำนั้น จนเป็นภาวนามยปัญญา ตัดอุปาทาน นั้นได้

มรดกที่ ๑๒๑ : การจัดพระไตรปิฎกเท่าที่มีอยู่ทั้งหมด ให้เหมาะสมสำหรับยุคปรมาณูโดยเฉพาะ คือ ชักออก ๓๐% สำหรับนักศึกษาปัญญาชน, ชักออกอีก ๓๐% สำหรับนักวิทยาศาสตร์และนักโบราณคดีด้วย; ที่เหลืออยู่ ๔๐% เป็นเรื่องดับทุกข์โดยตรง ก็ยิ่งมากกว่า คัมภีร์ในศาสนาอื่น ๆ อีกมากมายหลายเท่า ทั้งหมดนี้มิได้เป็นการจ้วงจาบพระไตรปิฎก แต่เป็นการปรับให้เหมาะสมสำหรับยุค

มรดกที่ ๑๒๒ : เรียนชีวิตจากชีวิต ดึกว่าเรียนจากพระไตรปิฎก ซึ่งบอกเพียงวิธีเรียนชีวิตได้อย่างไร แล้วนำไปเรียนที่ตัวชีวิตเองเมื่อยังไม่ตายและมีเรื่องดับทุกข์โดยเฉพาะ ให้เรียนอย่างเพียงพอ นี่คือการเรียนความดับทุกข์จากความทุกข์ และพบความดับทุกข์ที่ตัวความทุกข์นั่นเอง

มรดกที่ ๑๒๓ : การเตรียมพระไตรปิฎก เพื่อเสนอแก่โลกยุคปรมาณูอันสูงสุด นั้นต้องเป็นคนกล้า และบริสุทธิ์ใจพอที่จะใช้หลักกาลามสูตร เป็นเครื่องคัดเลือกและจัดสรรให้เหลืออยู่แต่แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา แล้วจึงหยิบยื่นให้ไป จึงจะสำเร็จประโยชน์

มรดกที่ ๑๒๔ : นิพพานแท้ที่เป็นสันติภูมิ คือความเย็นแห่งชีวิต ที่เย็นที่นี้และเดี๋ยวนี้ อยู่ตลอดเวลา เพราะกิเลสไม่เกิดขึ้น และไม่มีอุปาทาน ว่าตัวตนสำหรับรับผลกระทบใด ๆ ทั้งดีและชั่ว นี่แหละคือข้อที่นิพพานแท้นั้น เป็นสิ่งที่ไม่เกี่ยวกับความตาย

มรดกที่ ๑๒๕ : ยิ่งเจริญคือยิ่งบ้า ตามประสาวัตถุนิยมชักนำไป แล้วเข้าใจว่ายิ่งเจริญ นั่นคือ การวิ่งฝ่าเข้าไปในดงแห่งปัญหาอันยุ่งยาก อันมนุษย์สร้างขึ้น มาเอง โดยไม่รู้ความหมายแห่งความเป็นมนุษย์

**มรดกที่ ๑๒๖ : การอยู่อย่างเป็นเกลอกับ
ธรรมชาติ** นั้นให้ความสะดวกในการเข้าถึงสัจธรรมของ
ธรรมชาติ อันจะทำให้หมดปัญหาทุกประการที่เกิดมา
จากธรรมชาติ เพราะสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้โดย
แท้จริง

**มรดกที่ ๑๒๗ : ปุถุชนคือคนที่ยังไม่รู้จักสิ่งที่
ควรรู้จัก แม้จะตำตาอยู่เสมอ** คือ ไม่รู้จักนิรวณทั้งห้า
อันได้แก่ ความครุ่นคิดในกาม-พยาบาท-หตฺหุ-ฟุ้งซ่าน-
ลังเลในชีวิต ว่าเป็นสิ่งที่ทำลายความสงบสุขหรือไม่รู้ว่า
ความโลภ-โกรธ-หลง นั้นเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งทุกข์ แล้วก็
ไม่กลัว จึงได้ชื่อว่าปุถุชน คือ คนมีความหนา แห่งไผ่ฝ้า
ในดวงตา

มรดกที่ ๑๒๘ : ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัดที่
บูชาอบายมุข ทรมานด้วยโรคประสาท เพราะบูชาเงิน
จะได้สำนึกตัวเสียบ้าง ก็คือ ความรู้ในข้อที่ว่าเราไม่ได้
เกิดมาสำหรับเป็นทาสกิเลส หรือเป็นทาสตา หู จมูก
ลิ้น กาย ทางเนื้อหนัง แล้วจมปลักอยู่ในกองทุกข์โลกนี้
เพราะความเป็นทาสนั่นเอง

มรดกที่ ๑๒๙ : ศิลห่า ที่มีความหมายอัน
สมบูรณ์ นั้นสรุปลงได้ในคำว่า “ความไม่ประทุษร้าย
๕ ประการ” คือ ไม่ประทุษร้ายชีวิต-ไม่ประทุษร้ายทรัพย์-
ไม่ประทุษร้ายของรัก-ไม่ประทุษร้ายความเป็นธรรม
ของผู้อื่น-ไม่ประทุษร้ายสติสมปฤดี ของตนเอง อย่างนี้
แล้ว ไม่มีช่องว่างสำหรับจะบิดพลิ้ว หลีกเลียงหรือแก้ตัว
แต่ประการใด

มรดกที่ ๑๓๐ : โดยปรมัตถ์แล้ว ไม่มีใครเกิด
ไม่มีใครอยู่ ไม่มีใครตาย มีแต่กระแสแห่งสังขารการปรุง
แต่ง ตามกฎอิทัปปัจจยตาของธาตุตามธรรมชาติ เมื่อ
ไม่มีใครตายแล้วจะมีใครไปเกิด ดังนั้น ตามหลักพุทธ
ศาสนา จึงไม่มีวิญญาณนี้หรือวิญญาณไหนสำหรับไป
เกิดใหม่ เว้นเสียแต่จะพูดโดยภาษาคนของมนุษย์ในสมัย
ที่ยังไม่มีความรู้เรื่องนี้ แล้วก็พูดตาม ๆ กันมา

มรดกที่ ๑๓๑ : ขอย้ำอีกว่า สิ่งที่เรียกว่า “ตัว
ตน” เป็นเพียงความรู้สึกรู้สึก ที่เพิ่งเกิดปรุงขึ้นมา เมื่อมี
ความอยากอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยอำนาจของอวิชชาเกิด
ขึ้นมาในใจเท่านั้น เมื่อเป็นเพียงความรู้สึกที่เป็นปฏิกิริยา
ของความอยากเช่นนี้ จึงเป็นสิ่งที่เป็นของลม ๆ แล้ง ๆ

ไม่มีตัวจริงอะไรที่ไหน แต่ถึงกระนั้นก็มีอำนาจมากพอ
ที่ทำให้เกิดกิเลสสืบต่อไป และเป็นความทุกข์ได้

มรดกที่ ๑๓๒ : **นรกที่แท้จริง คือ ความรู้สึก
อิดหนาระอาใจตัวเอง จนยกมือไหว้ตัวเองไม่ลง** ตรง
กันข้าม จากสวรรค์ คือ ความรู้สึกพอใจตัวเอง จนยกมือ
ไหว้ตัวเองได้อย่างชื่นใจ ที่นี้และเดี๋ยวนี้ นรกและสวรรค์
อย่างอื่น ๆ จะมีอีกกี่ชนิด ก็ล้วนแต่ขึ้นอยู่กับนรกและ
สวรรค์ ๒ ชนิดนี้ทั้งนั้น

มรดกที่ ๑๓๓ : **การเห็นตถตา หรือ “ความเป็น
เช่นนั้นเอง” ของสิ่งทุกสิ่ง** นั่นคือ ญาณทัสสนะอันสูงสุด
ของพระอริยเจ้าสามารถห้ามเสีย ซึ่งความประหลาดใจ
ในสิ่งใด ๆ ห้ามความรัก-โกรธ-เกลียด-กลัว-วิตกกังวล-
อภัยอาวรณ์-อิจฉา-ริษยา-หึง-หวง-ลังเล-ฟุ้งซ่าน ฯลฯ
อันเป็นสมบัติของปุถุชนเสียได้โดยเด็ดขาด

มรดกที่ ๑๓๔ : **การที่จะเกิดสุขหรือทุกข์ ทำ
ผิดหรือทำถูก** นั้นขึ้นอยู่กับการสัมผัสอารมณ์ที่มากกระทบ
ว่า สัมผัสมันด้วยวิชาหรืออวิชา, คือ มีสติสัมปชัญญะ
หรือไม่มี ถ้ามีสติสัมปชัญญะก็ควบคุมการปรุงแต่งของ
จิตไว้ได้ ในลักษณะที่ไม่เกิดกิเลสและความทุกข์;

ถ้าปราศจากสติสัมปชัญญะ ก็ตรงกันข้าม

มรดกที่ ๑๓๕ : ของจริง เห็นด้วยใจของพระ
อริยเจ้า, ของเท็จ เห็นด้วยตาของปุถุชน ดังนั้น จึง
ต่างกันมาก : ต่างฝ่ายต่างเชื่อตามความรู้สึกของตน ๆ
และได้ผลตรงตามสถานภาพแห่งจิตของตน ๆ ด้วยกัน
ทั้งสองฝ่าย

มรดกที่ ๑๓๖ : หลัगतตลिनว่า ผิด-ถูก, ชั่ว-ดี
ในพุทธศาสนา ไม่ยุ่งยากลำบากเหมือนของพวกปรัชญา
ชนิด Philosophy หรือ พวกตรรกวิทยา Logics คือ
ถ้ามีผลไม่เป็นที่เสียหายแก่ใคร และเป็นประโยชน์แก่
ทุกฝ่าย ก็ถือว่าถูกหรือดี ถ้าตรงกันข้ามก็ถือว่าผิดหรือ
ชั่ว, ไม่ต้องอ้างเหตุผลอย่างอื่นให้ลำบาก

มรดกที่ ๑๓๗ : อย่าทำอะไรด้วยความหวัง
หรือด้วยความยึดมั่นถือมั่น แต่ทำด้วยสติปัญญา หรือ
สมาทานด้วยสติปัญญา, มิใช่ด้วยอุปาทาน อันมีความ
หมายแห่งการทำเพื่อตัวกู, การทำด้วยสติปัญญานั้นเป็น
การทำเพื่อธรรม อย่างที่เรียกว่า ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่,
มิใช่ทำเพื่อตน แต่ทำเพื่อคนทั้งโลกหรือทุกโลก

มรดกที่ ๑๓๘ : ลัทธิที่สอนว่ามีตัวตน ย่อมนำไปสู่ความเห็นแก่ตนระดับใดระดับหนึ่งเสมอไป จึงดับทุกข์โดยสิ้นเชิงไม่ได้ เพราะเป็นกิเลส หรือมีกิเลสอยู่ในความเห็นแก่ตนนั่นเอง ต้องเห็นแก่ธรรม คือ หน้าที่ที่ถูกต้องสำหรับการดับทุกข์, โดยหมดตนจึงจะหมดทุกข์

มรดกที่ ๑๓๙ : ความไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไร ว่าเป็นตัวตนของตน ยังมีแต่สิ่งที่กำลังเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย นั้นไม่เกี่ยวกับลัทธิอะไร ๆ ที่ถือว่า ตายแล้วสูญ หรือว่าไม่มีอะไรเสียเลย มันต่างกันยิ่งกว่าฟ้ากับดิน, ขอให้พยายามเข้าใจอย่างถูกต้องเถิด จะเข้าถึงหัวใจพุทธศาสนาที่ว่า ทุกอย่างมิใช่ตน นั้นอย่างถูกต้อง

มรดกที่ ๑๔๐ : ความสุขที่แท้จริงไม่ต้องใช้เงินเลย แต่กลับทำให้เงินเหลือ : ความสุขที่หลอกลวง ยังต้องใช้เงิน จนเงินไม่พอใช้ ความสุขที่แท้จริง เกิดจากการทำงานด้วยความพอใจ จนเกิดความสุขเมื่อกำลังทำงาน จึงไม่ต้องการความสุขชนิดไหนอีก, เงินที่เป็นผลของงานจึงยังเหลืออยู่, ส่วนความสุขที่หลอกลวงนั้น คนทำความพอใจ ให้แก่กิเลส ซึ่งไม่รู้จักอึด จักพอ เงินจึงไม่มีเหลือ

มรดกที่ ๑๔๑ : ขอให้ตั้งต้นการศึกษารธรรมะ ด้วยการรู้จักนิรวณ และภาวะที่ไม่มีนิรวณ อันเป็นสิ่งที่มื่ออยู่ในชีวิตประจำวันด้วยกันทุกวันและทุกคน นี้จะเป็นการ่ง่ายเข้าในการที่จะรู้จักกิเลสอย่างชัดเจน และปรารณาชีวิตที่ไม่มีกิเลส หรือคุณค่าของพระนิพพาน ได้่ง่ายเข้า

มรดกที่ ๑๔๒ : “ชีวิตใหม่” สำหรับผู้ถือศาสนาอะไรก็ได้ คือ การทำหน้าที่ให้ถูกต้องแก่ความเป็นมนุษย์ของตน ๆ ทุกขั้นตอนแห่งวิวัฒนาการ ตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งเพื่อประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น

มรดกที่ ๑๔๓ : อนุปาติเสสนิพพาน ไม่เกี่ยวกับความตาย หากหมายถึงความดับเย็น ถึงระดับเย็นสนิพของกิเลสและเบญจขันธ์ มีชีวิตอยู่เสวยรสแห่งความเย็นนั้น จนกว่าจะสิ้นชีวิตเพราะหมดปัจจัย ส่วนชีวิต หรือ รูปนาม, ถือเป็นหลักได้ว่า “นิพพานในพุทธศาสนาในทุกความหมายไม่เกี่ยวกับความตาย”

มรดกที่ ๑๔๔ : นิพพานเป็นของให้เปล่าโดยไม่ต้องเสียสตางค์ นั้นเป็นเพียงการเสียสละความยึดถือว่าตัวตนออกไปเสีย, เป็นความสงบเย็นสูงสุดแห่งชีวิต

ที่มีความเต็มสูงสุดแห่งความเป็นมนุษย์ กันที่นี้และเดี๋ยวนี้ แต่ก็ยังไม่เป็นที่สนใจในหมู่พุทธบริษัทเอง ต้องการแต่ชนิดในอนาคตกาล นานไกล และต่อตายแล้ว โดยยอมเสียสละต่างค่ามาก ๆ เพื่อเตรียมสิ่งที่เป็นปัจจัยแก่นิพพาน

มรดกที่ ๑๔๕ : ขอยืนยันว่า นิพพานก็มีใช้ตัวตนของใคร หรือแม้แต่ของนิพพานเอง แล้วจะมาเป็นสมบัติของใครได้; เพียงแต่ทุกคนเปิดใจให้ถูกต้องเพื่อรับศรัทธาเย็น อันเกิดมาจากความไม่มีตัวตนของนิพพาน จนตลอดชีวิตก็พอแล้ว คือ ทำตนไม่ให้เป็นของใคร หรือแม้แต่ของตนเอง

มรดกที่ ๑๔๖ : ดับทุกข์ที่ทุกข์ ดับไฟที่ไฟ อย่าเอาไปไว้คนละแห่งคนละชาติ คือ ทุกข์อยู่ในชาตินี้ แล้วจะดับทุกข์หรือนิพพานต่อชาติอื่นอีกหลายร้อยหลายพันชาติ : จะดับไม่ได้ และมีแต่การละเมอเพื่อฝัน จะต้องดับที่ตัวมัน และให้ทันแก่เวลา เมื่อมีผัสสะเกิดขึ้น ก็มีสติสัมปชัญญะทันควัน จัดการกับผัสสะนั้นทันที จนทุกข์ไม่อาจจะเกิดขึ้น หรือดับไป, เดียวนี้มันก็จะเอาทุกข์กับดับทุกข์ไว้คนละชาติ

มรดกที่ ๑๔๗ : ทั้งชั่วทั้งดี ล้วนแต่อัปรีย คือ ไม่น่ารัก ล้วนแต่ทำให้วังงั้น ไปในความวณเวียน ด้วยอำนาจการผลักดันของความชั่วและความดีนั้น มาแสวงหาและอยู่กับความสงบที่ไม่ชั่วไม่ตีกันดีกว่า, ไม่ต้องวิ่งให้วุ่นวาย, ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่แล้วอยู่ด้วยความสงบเย็น

มรดกที่ ๑๔๘ : ปัญญาต้องมาก่อนทุกสิ่งที่จะปฏิบัติ นี่คือ หลักเกณฑ์ที่ต้อง เหมือนอริยมรรคมีองค์แปดที่มี “สัมมาทิฐิ” เป็นตัวนำ มิฉะนั้นการปฏิบัติจะเข้ารกเข้าพง พลาดวัตถุประสงค์ไปเสียหมดสิ้น นับตั้งแต่สธรมคณและศีล ดังที่กำลังมีอยู่ในที่ทั่วไป

มรดกที่ ๑๔๙ : สวดปัจจบเวกขณกันเพียงครั้งทอนของความจริงทั้งหมด ว่าเรามีความเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา ไม่อาจพ้นความเกิด แก่ เจ็บ ตายไปได้; แต่พระพุทธองค์ตรัสว่า “ถ้าได้อาศัยเราเป็นกัลยาณมิตรแล้ว สัตว์ทั้งหลายจะพ้นจากความเกิด แก่ เจ็บ ตาย” และตรัสระบุงการปฏิบัติอริยมรรคมีองค์แปด ว่าเป็นการมีพระองค์เป็นกัลยาณมิตร เรามีแต่สวดบทที่หลอนตัวเองให้กลัวความเกิด แก่ เจ็บ ตาย อย่างเปล่า ๆ ปลื้ ๆ, นี้เป็นความเหลวไหลของสาวกเองในการนับถือพุทธศาสนา

มรดกที่ ๑๕๐ : จิตว่างแท้ทางธรรมะ ต่างจาก จิตว่างอันธพาล ซึ่งไม่รู้จักจิตว่างที่แท้จริง แล้วกล่าวหาว่า จิตว่างไม่ทำอะไร ไม่รับผิดชอบอะไร; ทั้งที่จิตว่างแท้จริงนั้น ทำหน้าที่ทุกอย่างได้อย่างเฉลียวฉลาด ถูกต้องและไม่เห็นแก่ตัว จงรู้จักจิตว่างกันเสียใหม่เถิด

มรดกที่ ๑๕๑ : ขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า นิพพาน หาพบได้ที่วิญญูสงสาร เพราะความดับแห่งวิญญูสงสารก็ต้องมีที่วิญญูสงสารนั่นเอง เหมือนการดับไฟ ก็ต้องมีที่ไฟนั้นแหละ; นิพพาน คือ การดับแห่งวิญญูสงสาร จึงหาพบได้ที่วิญญูสงสาร ฉันทใดกัฉันทนั้น นี่เป็นอภิธรรมที่ยิ่งกว่า อภิธรรม!

มรดกที่ ๑๕๒ : การพูดว่า ทุกข์เพราะความ ยึดมั่นนั้นถูกกว่า เข้าใจได้ง่ายกว่ากว่าที่จะพูดว่า ทุกข์ เพราะตัณหา, เพราะยึดมั่นสิ่งใดกัหนักอกหนักใจเพราะสิ่งนั้น และตามกฎปฏิจจสมุปบาท ก็กล่าวว่า ตัณหา เป็นปัจจัยให้เกิดอุปาทาน อุปาทานเป็นปัจจัยให้เกิดภพ-ชาติ-ทุกข์; นั่นคือ ตัณหาต้องปรุงเป็นอุปาทานเสียก่อน คือยึดมั่นถือมั่นเสียก่อน จึงจะเกิดความหนักและเป็นทุกข์ได้ ในบทว่า “ภารา หเว ปญจกขณธา ภาราทานํ ทุกข์ โลกเ” ดังนี้

มรดกที่ ๑๕๓ : ทฤษฎีและคำพูดที่เกี่ยวกับตัว
กู-ของกูนั้น มีทั้งภาษาคนและภาษาธรรม : ภาษาคน
สำหรับเด็ก ๆ และคนโง่ พูดตามที่พูดกันอยู่ ด้วยความ
รู้สึกยึดมั่นในตัวตน; ส่วนภาษาธรรมนั้นสำหรับพระอรีย
เจ้าพูด ด้วยจิตที่ปราศจากความยึดถือ จึงฟังยากสำหรับ
ปุถุชน

มรดกที่ ๑๕๔ : โลกรอดได้แม้เพียงด้วยมนุษย์
เป็นผู้กตัญญูทเวที คือ รู้ว่ามนุษย์แต่ละคนต่างมีบุญ
คุณต่อกัน แล้วก็เบียดเบียนกันไม่ได้, และรู้ว่าโลกมีบุญ
คุณแก่มนุษย์ โดยให้ปัจจัยแก่ชีวิต จึงทำลายโลกไม่ได้;
เพียงเท่านี้โลกก็รอดแล้ว

มรดกที่ ๑๕๕ : สวรรค์มีขึ้นในใจของผู้นั้น
ทันทีที่เขาขมื่อไหว้ตัวเองได้ ในการทำหน้าที่ของตน
อย่างถูกต้องตามธรรม และพอใจตัวเองถึงขีดสุด นี่เป็น
สวรรค์ที่แท้จริง ที่นี่ และเดี๋ยวนี้ สวรรค์อย่างอื่นทุกชนิด
ขึ้นอยู่กับสวรรค์นี้

มรดกที่ ๑๕๖ : สิ่งที่ต้องรู้จักเป็นพิเศษ คือ ๓
ก. และ ๓ ส. ; ๓ ก. คือ กิน-กาม-เกียรติ ย่อมกัธเอาผู้
เข้าไปเกี่ยวข้องอย่างโง่เขลา แล้วก่อให้เกิดกิเลส กำจัด

โทษของ ๓ ก. แล้วมี ๓ ส. คือ สะอาด-สว่าง-สงบ ที่ต้องรู้จักเป็นพิเศษ ก็เพราะยากที่จะรู้จักตามที่มันเป็นจริง, มักจะรู้จักกันอยู่ตามที่มันแสดงตัวอย่างที่มันไม่เป็นจริง เพราะความเขลาของผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องนั่นเอง

มรดกที่ ๑๕๗ : **คู่ชีวิตที่แท้จริง คือ ธรรมะที่ปฏิบัติอย่างถูกต้อง อยู่กะเนื้อกะตัว** ช่วยให้รอดชีวิตและปราศจากปัญหาทั้งปวง; มิใช่คู่กินคู่นอนซึ่งมีการกระทำอันส่งเสริมกิเลสและสร้างปัญหาผูกพันขึ้นนานับการ โดยมีการกระทบฮือแฮ่กันอยู่เป็นประจำ ซึ่งจะต้องใช้ธรรมะเป็นเครื่องระงับอีกนั่นเอง ขอให้รู้จักสิ่งที่อาจจะเป็นคู่ชีวิตได้จริงอย่างที่ผีจะไม่หัวเราะเยาะ

มรดกที่ ๑๕๘ : **หน้าที่และสิทธิของสตรีที่แท้จริงและควรจะมี** เพื่อความรอดของมนุษย์โลกนั้น มิใช่ความมีสิทธิเสมอภาค และอย่างเดียวกันกับบุรุษ, หากแต่ยอมรับหน้าที่ในการอบรมลูกที่เกิดมา ให้มีความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องและสมบูรณ์, โดยไม่ต้องแย่งหน้าที่ของพ่อบ้านมาทำอย่างที่ทำกันอยู่ ซึ่งจะทำให้โลกนี้ปราศจากมารดา

มรดกที่ ๑๕๙ : ทำไมต้องไปหาหมอให้เสีย

เวลา : เพราะแม่หมอจะทายว่าโชคดี เราก็กังต้องทำดีด้วยความไม่ประมาทอยู่ดี, แม่หมอทายว่า โชคร้าย เราก็กังต้องทำดีด้วยความไม่ประมาทอย่างเต็มที่อย่างนั้นเอง พุทธบริษัท ไม่ต้องไปดูหมอให้เสียทรัพย์ เสียเวลา เพราะเขารู้จักสิ่งที่มีอำนาจอยู่เหนือโชคโดยประการทั้งปวง, คือ การประพฤติถูกต้องตามกฎอภัยทัณฑ์จยตาชนิดที่ทำให้อยู่เหนือโชคเหนือกรรมได้สิ้นเชิง

มรดกที่ ๑๖๐ : คนที่เติบโตขึ้นมา โดยไม่เกี่ยวข้องกับระบบของศีลธรรม ได้รับการแวดล้อมแต่ด้วยระบบความก้าวหน้า แห่งยุคประมานั้น จะมีนิสัยทะนง ก้าวร้าว โอหัง ด้วยความเห็นแก่ตัว อย่างไม่เห็นแม้แก่ชาติของตัว แล้วจะเห็นแก่โลกได้อย่างไร

มรดกที่ ๑๖๑ : ความเจริญที่เต็มไปด้วย แสง-สี-เสียง นั้นมีไว้สำหรับให้ผีหัวเราะเยาะคนว่า ดีแต่ทำสิ่งที่ไม่จำเป็นต้องทำก็ได้ แล้วสร้างปัญหายุ่งยากทางเศรษฐกิจและศีลธรรม ให้แก่ตัวเองจนเป็นโรคประสาท และมีอาชญากรรมกันเต็มบ้านเต็มเมืองแล้ว

มรดกที่ ๑๖๒ : กิจกรรรมที่เป็นอบายมุข คือ
ขุมสมบัติของพวกนายทุน ผู้เห็นแก่ประโยชน์ตน จนถึง
กับทำนาบนหลังคนเขลา คนผีสิงได้อย่างสนุกสนาน แต่
เดือดร้อนกันค่อนบ้านค่อนเมือง ทั้งนี้ เพราะเห็นแก่ตัว
โดยไม่เห็นแก่ธรรม อย่างที่ไม่น่าจะมีในโลก

มรดกที่ ๑๖๓ : ผลลัพธ์ของปรัชญาชนิด
Philosophy นั้นเป็นเพียงทรศนะหนึ่ง ๆ เท่านั้น ยัง
มิใช่ความเห็นแจ้งแทงตลอด ตามความหมายของคำว่า
ปรัชญา ในภาษาของชาวอินเดีย; แต่ชาวโลกแห่งยุค
ปัจจุบัน ได้ฝากจิตใจไว้กับปรัชญาชนิด Philosophy กัน
มากเกินไป จนถอนไม่ออก

มรดกที่ ๑๖๔ : ขอชักชวน ในความกล้าหาญ
ทางจริยธรรม แม้ในกรณีที่ต้องสละชีวิต เพื่อความคง
อยู่ของจริยธรรมในโลก อันเป็นหนทางรอดทางเดียว
ของมนุษยชาติ แต่การศึกษาของโลกสมัยนี้ ไม่ได้ให้
คุณค่าทางจริยธรรมมากถึงขนาดนี้

มรดกที่ ๑๖๕ : กินแต่เนื้อก็เป็นยักษ์ กินแต่
ผักก็เป็นค่าง ดังนั้น พุทธบริษัทจึงกินแต่อาหารที่บริสุทธิ์
ปราศจากความหมายมั่นด้วยอุปาทาน ว่าเป็นนั่น เป็นนี่,

นอกจากเป็นเพียงธาตุตามธรรมชาติ ควรแก่การบริโภค
ของบุคคลผู้ปรารถนาความเป็นอิสระจากกิเลส

*มรดกที่ ๑๖๖ : ระบบธรรมชาติของฆราวาสใน
ทุกอิริยาบถ เป็นระบบที่ควรสนใจ นั่นคือ ความมี
สติสัมปชัญญะ ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน ทุกชนิด ทุก
ระดับ ในฐานะเป็นธรรมะที่ช่วยให้รอดทั้งทางกายและ
ทางจิต อยู่อย่างมีความสุขในขณะที่กำลังทำหน้าที่นั้น ๆ ไม่
ต้องซื้อหาความสุขอย่างอื่นให้เปลืองเงิน และเป็นสิ่ง
หลอกลวง*

*มรดกที่ ๑๖๗ : สัตว์ไม่กลัวผี เลย์ไม่มีผี; คน
กลัวผี เลย์มีผี นี่น่าหัว และน่าละอายสัตว์ใหม่ ? มัน
เป็นความโง่งของพวกที่สร้างขึ้นเอง แล้วกลัวผีอยู่
หรือเปล่า ? จงได้พิจารณาดูให้ดี ๆ เกิด จะได้หมดปัญหา
เรื่องผีกันเสียที*

*มรดกที่ ๑๖๘ : ในโลกนี้ มีแต่การแลกเปลี่ยนธรรม
ศีลิ่ง (เช่น แบบระบำที่ คุณย่า คุณยายดูแล้วเป็นลม
เป็นต้น) ไม่มีผลเพื่อสันติภาพเลย แล้วยังส่งเสริมกิเลส
ซึ่งเป็นรากฐานของวิฤตกาลทุก ๆ อย่างในโลกอีกด้วย
ระวางการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระดับชาติประเภทนี้*

กันให้ยิ่งกว่าระวางคอมมิวนิสต์ ซึ่งระวางกันอย่างเอาเป็นเอาตาย ให้พวกคอมมิวนิสต์หัวเราะเยาะเปล่า ๆ

มรดกที่ ๑๖๙ : **ขอเน้นความกล้าหาญทางจริยธรรมอีกครั้งหนึ่ง** ว่าเป็นสิ่งที่ใช้แก้ปัญหาของสังคมได้ คือกล้าหาญในการเว้นชั่ว-ทำดี-ช่วยให้มีการทำดี และปราบปรามการทำชั่ว, ซึ่งสรุปความได้ว่า เป็นการยอมเสียสละทุกอย่าง เพื่อความมีอยู่แห่งธรรมะ และยอมตายด้วยการมีธรรมะ ซึ่งเป็นยอดสุดของความกล้าหาญ

มรดกที่ ๑๗๐ : **รบกันพลง แลกธรรมะกันพลง** นี้คือ การกระทำที่เหมาะสมแก่โลกยุคปัจจุบัน อันเต็มไปด้วยวิกฤตการณ์แห่งสงคราม; อย่างมิวแต่แลกเปลี่ยนธรรมะที่ส่งเสริมกิเลสและความเห็นแก่ตัวกันอยู่เลย

มรดกที่ ๑๗๑ : **ทำวมาลีวราชที่นั่งจับบรูใส่กระดั่งอย่างไม่มีวันสิ้นสุด** นั้นน่าจะได้แก่องค์กรสหประชาชาติ ที่ระงับวิกฤตการณ์แต่ละกรณี โดยไม่ใช้หลักธรรมะในแต่ละศาสนา เข้าไปเป็นเครื่องตัดต้นเหตุเสียเลย

มรดกที่ ๑๗๒ : **แผ่นดินทอง ต้องสร้างด้วยแผ่นดินธรรมของแผ่นดินไทย** ที่พลเมืองไม่เป็นทาสของกิเลส จนอยู่ใต้เงาคราบของอวิชชา ซึ่งทำให้บุชอาบายมุข เป็นต้น จึงจะสำเร็จ

มรดกที่ ๑๗๓ : การทำความเข้าใจระหว่างศาสนา ไม่อาจตกเป็นหน้าที่ของประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะ แต่เป็นหน้าที่ขององค์การรวมประเทศ เช่น สหประชาชาติ เป็นต้น จะพึงกระทำเพื่อสามารถใช้หัวใจของทุกศาสนารวมกัน แล้วใช้แก้ปัญหาของโลกได้ ซึ่งจะไม่ต้องใช้เงิน เหมือนดำนํ้าพริกละลายแม่น้ำ ซึ่งกำลังใช้อยู่ในการกระทำบางอย่าง

มรดกที่ ๑๗๔ : พุทธศาสนาก็มีพระเจ้า แต่มิใช่เป็นพระเจ้าอย่างบุคคล หรือเป็นจิตเป็นวิญญาณ ที่มีความรู้สึกอย่างบุคคล; หากแต่เป็นกฎของธรรมชาติ ที่เรียกว่า อิทัปปัจจยตา ปฏิจจสมุปปาโท ที่สามารถสร้างพระเจ้าอย่างบุคคล ขึ้นในหัวใจของมนุษย์ผู้ไม่อาจจะรู้จักพระเจ้าที่แท้จริง อย่าคิดว่าพุทธศาสนาไม่มีพระเจ้า

มรดกที่ ๑๗๕ : ความหมายของคำว่าพระเจ้าในภาษาธรรม คือ กฎหรืออำนาจที่บันดาลให้สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามกฎ ส่วนพระเจ้าในภาษาคน คือ ผู้ที่ถูกสมมติเรียกกันว่า ผู้สร้าง-ผู้ควบคุม-ผู้ทำลาย มีไว้สำหรับพวกที่ทำอย่างไรเสีย ก็ไม่สามารถเข้าถึงพระเจ้าในภาษาธรรม

มรดกที่ ๑๓๖ : พุทธศาสนาเป็นระบบวิทยาศาสตร์ และมีกฎธรรมชาติเป็นพระเจ้าอย่างมิใช่บุคคล เป็นกฎที่สามารถแทรกซึมอยู่ในทุก ๆ ปริมาณ ของทุกสิ่ง ที่ประกอบกันขึ้นเป็นจักรวาล, และบังคับสิ่งนั้น ๆ ให้เป็นไปตามกฎ

มรดกที่ ๑๓๗ : ในแง่ของจริยธรรม พระเจ้าก็คือ **หน้าที่ของมนุษย์** ที่ช่วยให้มนุษย์รอดทั้งสองความหมาย (คือ รอดชีวิต และรอดจากความทุกข์) ซึ่งที่แท้ก็คือ ธรรมะที่ต้องประพฤติให้ถูกต้องแก่ความเป็นมนุษย์ของมนุษย์นั่นเอง เราจึงบูชาพระเจ้ากันด้วยการทำหน้าที่ของตน ๆ อย่าให้บกพร่องแม้แต่ประการใด ทุกคนก็จะมีพระเจ้าที่อาจจะช่วยหรืออาจจะคุ้มครองตนได้อย่างแน่นอน

มรดกที่ ๑๓๘ : GOD ก็คือ **กฎ** ในเมื่อเราออกเสียงคำนั้นให้สั้นเข้า, นี่เป็นการบังเอิญทางภาษาที่น่าขบขัน, แต่ก็ทำให้มี GOD กันได้ทุกคน ทั้งที่เป็นและมีได้เป็นนักวิทยาศาสตร์; ทำให้มีทางที่จะหันหน้ามามองดูกันได้ ในระหว่างมนุษย์ของทุก ๆ ศาสนา

มรดกที่ ๑๗๙ : สิ่ง que เรียกว่า Religion หรือ ศาสนาที่แท้จริง นั้น คือ ระบบปฏิบัติที่ทำให้เกิดการผูกพันและถึงกันเข้าระหว่างมนุษย์กับสิ่งสูงสุด หรือบรมธรรม ซึ่งในทางพุทธศาสนาเรียกสิ่งนั้นว่า นิพพาน อันเป็นจุดหมายปลายทางของชีวิตที่แท้จริงยิ่งกว่าการเข้าอยู่กับพระเป็นเจ้าที่มีความรู้สึกร้อยอย่างบุคคล

มรดกที่ ๑๘๐ : หัวใจของพุทธศาสนา ที่มีอยู่ที่หน้าแรก ๆ ของคัมภีร์ไบเบิล คือ คนเริ่มมีความทุกข์หรือมีบาป ตั้งแต่เริ่มรู้จักดี-ชั่ว สำหรับจะยึดถือด้วยอุปาทาน เพราะได้กินผลไม้ (คือ การเจริญขึ้นมาถึงขั้น) ขนาดที่รู้จักดี-ชั่วสูงกว่าสัตว์ก่อนหน้านั้น

มรดกที่ ๑๘๑ : สัญลักษณ์กางเขนของศาสนาคริสต์อาจมองเป็นสัญลักษณ์แห่งหัวใจของพุทธศาสนา คือ การตัดเสียซึ่งตัวตน หรือ The "I"; ถ้ามองเห็นนี้ก็ทำงานร่วมกันได้ ในการช่วยโลกให้พ้นจากความเห็นแก่ตน ซึ่งเป็นรากฐานแห่งวิกฤตการณ์อันถาวรของโลก

**มรดกที่ ๑๘๒ : คำพูดของพระเยซูที่พุทธบริษัท
ยินดีรับฟัง** คือ ข้อความที่ว่า เขียนลงในตาตัวเองก่อน,
จงอุทลอดรูเข็ม ง่ายกว่าจงมีจฉาทิภูฐิมาหาพระ, ชีวิต
มิได้รอดอยู่ด้วยข้าวปลาอาหารแต่รอดอยู่ด้วยพระ
ธรรมของพระเจ้า; และคำตรัสอย่างอื่น ๆ อีกบางแห่ง

**มรดกที่ ๑๘๓ : การศึกษาที่เปรียบด้วยสุนัข
หางด้วนของทั้งโลก** นั่นคือ ให้เรียนกันแต่วิชาหนังสือ
กับวิชาซีฟ ไม่เรียนธรรมะหรือศาสนา ที่สอนให้รู้ว่า
เป็นมนุษย์กันให้ถูกต้อง ได้อย่างไรกันเสียเลย ขอให้รีบ
ลืมตาและแก้ไขกันเสียก่อนแต่ที่โลกจะเกิดมิดิสัญญี

**มรดกที่ ๑๘๔ : เด็กทั้งหลายนั้นแหละ คือ ผู้
สร้างโลกในอนาคต** เราจงพากันสร้างโลก โดยผ่าน
ทางการสร้างเด็ก อย่างถูกต้องเสียแต่บัดนี้เถิด อย่าปล่อยให้
เด็กให้เป็นไปตามบุญตามกรรมเลย จึงจะเป็นการกระทำ
ที่มีความรับผิดชอบอย่างสูงสุดของบิดามารดาครูบา
อาจารย์แห่งยุคนี้ ซึ่งถือว่า เป็นยุคของสติปัญญา

มรดกที่ ๑๘๕ : ดี ๖ ดี : บุตรที่ดีของบิดา มารดา, ศิษย์ที่ดีของครูบาอาจารย์, เพื่อนที่ดีของเพื่อน, พลเมืองที่ดีของชาติ, สาวกที่ดีของศาสนา, มนุษย์ที่ได้มตามความหมายของคำว่า มนุษย์ เหล่านี้เป็นวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาที่ถูกต้องแท้จริงสำหรับมนุษย์

มรดกที่ ๑๘๖ : ครู ผู้เปิดประตูทางวิญญาน เป็นผู้นำทางวิญญาน คือ ผู้สร้างโลกในอนาคตโดยผ่านทางเด็ก และเป็นผู้มีอาชีพอย่างปุชนียบุคคล จงรู้จักครูกันในลักษณะนี้ และร่วมมือกับครูในการทำหน้าที่ของครูอย่างแท้จริง

มรดกที่ ๑๘๗ : ในที่บางแห่ง วันครูนั้นแหละ เป็นวันที่ครูกินเหล้ามากกว่าวันธรรมดา เมามายกันอย่างลึมตัว เพราะว่าวันอื่นไม่ได้มาชุมนุมกันมากมายเหมือนวันนี้, ควรจะปรับปรุงวันครูให้เป็นวันครูอย่างแท้จริง คือ ได้รับความเคารพอันบริสุทธิ์ของมหาชน ด้วยความเป็นปุชนียบุคคลอย่างเพียงพอ

มรดกที่ ๑๘๘ : โลกเสียเวลาไปมากในการศึกษาเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับความดับทุกข์ของโลกโดยตรง เช่น ศิลปะ, โบราณคดี, ประวัติศาสตร์, ภูมิศาสตร์, วิทยาศาสตร์ และอารยธรรมทางวัตถุ ฯลฯ ที่ไม่ค่อยจะเกี่ยวข้องกับการดับทุกข์ของมนุษย์ มักจะเตลิดเลยไปแต่ในเรื่องนั้นๆ, น่าจะมีการค้นคว้าและศึกษากันเสียให้ถูกต้อง เกี่ยวข้องกับกรรมที่จำเป็นสำหรับการดับทุกข์ของมนุษย์

มรดกที่ ๑๘๙ : ธรรมิกสังคมนิยม เป็นหัวใจของพุทธธรรม หรือของศาสนาทุกศาสนา อย่างที่ไม่มีใครมอง ลัทธินี้มุ่งประโยชน์ร่วมกันทั้งของฝ่ายนายทุนและฝ่ายกรรมกร, และของชีวิตทุกชนิด กระทั่งสัตว์เดรัจฉาน และแม้แต่ต้นไม้ต้นไร่ โดยถือเอาหลักแห่งการเป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกัน เป็นหลักพื้นฐาน.

จุดกำเนิดพุทธทาส และสวนโมกข์

“...การมาบ้านของฉันยังบอกไม่ได้ในเวลานี้ให้แน่นอนนัก คือ ฉันได้เปลี่ยนความเห็นจากเดิมอย่างเด็ดขาดแนใจลงไปแล้ว เนื่องแต่เป็นโชคคติที่ฉันได้พบคัมภีร์ตี ๆ พอที่จะให้ฉันตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาด ฉันจะออกจากกรุงเทพฯ ซึ่งฉันคิดว่าควรอยู่เป็นการออกครั้งสุดท้าย และตั้งใจจะไปหาที่สงบ ปราศจากการรบกวนทั้งภายนอกและภายในสักแห่งหนึ่ง เพื่อสอบสวนค้นคว้าวิชาธรรมที่ได้เรียนมาแล้ว และจะได้เพิ่มเข้ามาใหม่ เมื่อเรียบร้อยเป็นการฟื้นความจำ และได้หลักธรรมพอที่จะเชื่อว่าการค้นคว้าของฉันไม่ผิดพลาดแล้ว ก็จะทำตำราที่ฉันเคยรักแล้วหอบหิ้วมาแล้วโดยไม่มีเหลือเลย มีชีวิตอย่างปลอดโปร่ง เป็นอิสระที่สุด เพื่อค้นหาความบริสุทธิ์และความจริงต่อไป และไม่แน่ว่าจะอยู่ที่ไหน หากว่าค้นลำพังเองก็ไม่พบแม้แต่เบื้องต้นแล้ว จึงคิดว่าจะไปสมาคมกับพวกที่อาจเป็นเหตุผลแห่งการค้นคว้า เช่น พวกโยคีในอินเดีย ตามที่คิดไว้ บัดนี้กำลังรออยู่ว่าจะได้ที่สงบที่ไหนอาศัยสักชั่วคราว เพื่อจัดการกับตำราสัก ๕-๖ เดือน....”

ฉันมีโชคดี ซึ่งฉันคิดว่าดีจนรู้สึกว่ามีค่ามาก คือได้เพื่อนคนหนึ่งซึ่งมีความรู้สึกเกี่ยวกับชีวิตเหมือนกัน ตรงกันโดยมิได้แนะนำชี้แจงแก่กันและกันเลย เราต่างมีเข็มมุ่งหมายอย่างเดียวกันในกิจการข้างหน้า และเวลานี้มีฐานะทางกายและใจเหมือนกันทุกอย่าง และถ้าโชคดีขึ้นไปอีกเราอาจจะได้ทำร่วมกันก็ได้

เราตกลงใจกันแน่นอนแล้วว่า กรุงเทพฯ ไม่ใช่เป็นที่ที่จะค้นพบความบริสุทธิ์ การถล่ำเข้าเรียนปริยัติธรรมทางเจ็ดด้วยศกศักดิ์ เป็นผลดีให้เรารู้สึกตัวว่าเป็นการก้าวผิดไปหนึ่งก้าว และยากที่จะถอนออกได้เหมือนบางคน จากการรู้สึกที่ว่าก้าวผิดนั่นเอง ทำให้บงเงื่อนงำว่าทำอะไรเราจะก้าวถูกด้วย

เราเดินตามโลกตั้งแต่นาทีที่เกิดมาจนถึงนาทีที่มีความรู้สึกนี้ ต่อนี้ไปเราจะไม่เดินตามโลก และลาโลกไปค้นหาสิ่งที่บริสุทธิ์ตามรอยพระอรุณที่ค้นแล้วจนพบ หากเราขึ้นเดินตามโลกและเป็นการเดินตามหลังโลก ตามหลังอย่างไม่มีเวลาทัน ถึงแม้ว่าเราจะได้เกิดอีกตั้งแสนชาติก็ดี บัดนี้เราจะไม่เดินตามหลังโลกอีกต่อไป จะอาศัยโลกสักแต่กาย ส่วนใจเราจะทำให้เป็นอิสระ

จากโลกอย่างที่สุด เพื่อเราจะได้พบความบริสุทธิ์ใน
ขณะนั้น

เรายังพบอีกว่าการเป็นห่วงญาติพี่น้อง เพื่อนและ
ศิษย์ เป็นการทำลายความสำเร็จแห่งการค้นหาความสุข
และความบริสุทธิ์ ซึ่งเราตั้งใจพยายามจะหามาให้แก่พ่อ
แม่พี่น้องที่เรากำลังเป็นห่วงอยู่นั่นเอง ขึ้นเป็นดังนี้เรา
คงตายเสียก่อนเป็นแน่ เราจะทำตามอย่างพระพุทธเจ้า
ตามคำบอกเล่าของพระองค์เองว่า พระองค์ออกค้นหา
ความบริสุทธิ์ทั้งขณะที่พ่อแม่พี่น้องมีน้ำตาเต็มหน้า
เพราะไม่อยากให้จากไป (ในบาลีแต่ยังไม่พบการหนี
ออกบวช) การที่เราปลงตกเช่นนี้ เป็นการทำให้เราฟรี
ขึ้นอีกประการหนึ่ง และหวังว่าพ่อแม่พี่น้องของเราคงปลง
ตกเช่นเดียวกัน แม้ว่าบางทีเราจะต้องจาก จนไม่อาจ
พบกันเลยก็ได้...”

“...ฉันก็มีตแปดด้าน ไม่รู้ว่าจะไปขออาศัยสถาน
ที่ที่ไหนเพื่อการศึกษาของเราจึงจะเหมาะ นอกจากบ้าน
เราเอง และไม่มีที่ไหนนอกจากบ้านเรา คือ ที่ผมเรียง
ก่อนที่อื่น จึงจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือรบกวนในบาง
อย่าง คือ ต้องมีผู้ช่วยให้ได้โอกาสเรียนมากที่สุด และ

ใคร ๆ จงถือเสียว่าฉันไม่ได้กลับออกมาพักอยู่ที่พุ่มเรียง
เลย การกินอยู่ขอรบกวนให้มีการเปลี่ยนแปลงไปจาก
เดิมสักเล็กน้อย คือถ้าไม่อาจทำอย่างอื่น ข้าวที่ใส่บาตร
จะคลุกน้ำปลาเสียสักนิดก็จะดี ลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า
จะไม่รบกวนอย่างอื่นอีกเลยฉันเป็นผู้พิสูจน์ให้เพื่อน
กันเห็นว่าพระอรหันต์แทบทั้งหมดมีชีวิตอยู่ด้วยข้าว
สุกที่หุงด้วยปลายข้าวสารหัก และราดน้ำส้มหรือน้ำผัก
ดองนิดหน่อยเท่านั้น เราลองกินข้าวสุกของข้าวสารที่
เป็นตัวและน้ำปลาก็ยังดีกว่าน้ำส้มและเราลองอยู่เดี่ยวนี้
รู้สึกว่าจะไม่มีการขัดข้องเลยที่จะกินต่อไป...”

(บางตอนจากจดหมาย ๒ ฉบับ ของท่านอาจารย์
พุทธทาส ถึงนายธรรมทาส ก่อนที่จะเดินทางจากกรุงเทพฯ
กลับพุ่มเรียง แล้วก่อตั้งสวนโมกขพลาราม เขียนเมื่อ
ปี พ.ศ. ๒๔๗๔)

รสแห่งความเปลี่ยนแปลง.

สิ้นทางคิด ขอบเวียน เปลี่ยนเสมอ
มันเดินไปเพื่อ นานี่ใหม่ ได้ กระสัน
ละเปลี่ยนรส, เปลี่ยนสี, เปลี่ยนสีอัน,
เผลอคือมัน, เปลี่ยนเวลา เปลี่ยนอารมณ์.
รสขบขาม เปลี่ยนแปรลอบ แฉงเหลืออยู่
สิ่งใดดี เป็นรส ก็เหมาะสม
เป็นรสแน่, รสอันดี ช่างดีมีลม
ไม่รู้สิ่ง อื่นใด ว่าเลิศดี ๆ

มองแต่ แ่งดีเถิด.

เขาดีส่วน ใครบ้าง ช่างนิ้วเขา
คงเล็ดลอกเขา ส่วนที่อื่น เขาดีอยู่
เข็นประโยชน์ โลกบ้าง ยังน่าดี
ส่วนที่ชั่ว อย่าไปรู้ ขอบเขาเค็ม;
ละหากคน มีดี โลกส่วนได้ยา
อย่ามัวเหยียด คั้นหา สหายเค็ม
เขมือนเหยียดหา นวดแต่ ทยเปลี่ยว
มีกันนี้เคย มองแต่ดี มีคุณควร ๆ

๖ ดั่ง ลิง ๗๕.

“ อหิภุคฺคา รุตฺตา สุตฺตนา
“ กิ่งนี้แหละ ขรุขระมันมาก ไม่ค่อยงอหรอก ! ”
อธิบาย กิ่งขรุขระมัน ; หรือ
เกิดแล้วก็ แปรไป เป็นธรรมชาติ

อธิบาย ขรุขระมัน อหิภุคฺคา
มันเกิด, ฝน แล้วก็ดั่ง ลิงมันนั่น
มันแปรเปลี่ยน ไปด้วยเหตุนี้ อหิภุคฺคา
ก็ควรจะว่า รุตฺตนา รุตฺตนา รุตฺตนา

แต่สิ อหิภุคฺคา สุนัข : แผล
สุนัขแท้ ลิงขรุขระมัน ขรุขระมัน
มันแปรเปลี่ยน ด้ว้ตามเหตุนี้ สุนัขแท้
ก็เกิด ดั่ง อหิภุคฺคา มันแปรเปลี่ยน ๗

ตายก่อนตาย

ตายเมื่อตาย ย่อมกลายเป็นหนึ่ง
ตายไม่ตาย ได้เป็นหนึ่ง ตายในอง
ตายทำไม เพื่อยังชีพ เขาใส่ใจ
ตายไว้ใจงั้นนั่นคือตาย เสียก่อนตาย

ตาย ก่อนตาย มีใจกลายเป็นหนึ่ง
แต่กลายเป็นหนึ่ง สิ่งที่ไม่สูญหาย
ที่แท้คือ ความตาย ที่ไม่ตาย
มีความหมาย ไม่มีใคร ได้เกิดแล้ว

ถ้าพูดว่า สันติภาพ ก่อนนิมิต
เหมือนคนเล่นสั่น ภาวชน คนตอแหล
แต่เป็นความ ละเอียดอ่อน ไม่ผันแปร
ใครด่าได้ ใครรักได้ ไม่ตายเลย ๆ

ตอบอด-อดดี.

หมูหนักต้อง มองเท่าไร ไม่เห็นฟ้า
 ถั่งฝืด ปลา ก็ไม่เห็น จักเย็นใส
 ใสได้ไหม มอง ไม่เห็นตีน อีกในไร่
 แผลง ก็ไม่ มองเห็นจุด ที่จุดกัน ;
 คนทัวไร ก็ไม่ มองเห็นโลก
 ถ้อทนทนใจฝัก หนวดเหงื่อ อยู่มีกลิ่น
 สิ้นไปพอพาท ยี่ระยาศธรมม หมดมะปลา
 เห็นหม่อมใส่น้ำ ทานี่ไร หมดมะปลา โดย ๆ

คตมธอชาก

อื่นความอดชาก ละจะชัษ ตัปลงได้
 หนีมิใช่ เพราะอะไร อดชานอบ
 สิ้นหัวชาก ไร้น้ำกิน ตั้ง มีนมปลอบ
 แต่เพราะต้อง ฆ่ามัน ไร้นมรสขี้,
 ไร้น้ำปลุก บอกร แกนร้านชาก
 ความร้อนไม่ มีมาก อดสังขี้
 ทั้งอดผลัด กู้การ งานโตๆ
 ไร้น้ำองไร ด้อยดี มีสุขเย็น ๆ

ความแก่

ความแก่ ขบ่ลอม ย่อมทลัด ทาเลมาก
 ดับคณฆลต ชำมฃาก ด้งคตล, ท
 วรียไต้ ด้ลล คตลทลลท
 กัรียล แลลทลลล ทลลลล,
 ด้กัไม่ดยท ด้ลลลล ทลลลล
 ดลลลลลลล ด้ลลลล กัลลลลลล
 กัลลลลลลล ด้ลลลลล, ลลลลลล
 ลลลลลลลลล ด้ลลลลลล ลลลลลลลล ๕

อชโรคโฆน

อช ความ อาม ด้ลลลลลล ด้ลลลลลล
 อช ความลล ด้ลลลลลล ลลลลลล
 ความลลลลลล ด้ลลลลลล ลลลลลลลล
 ลลลลลลลล ด้ลลลลลล ลลลลลลลล ๕

เขียนอยู่ ด้วยชีวิตว่า

ครบห้าหมื่น ทากชนิด ด้วยชีวิตว่า
ยงผลดงาม รั้นความว่า ทากอย่างอื่น
กิน อาณากรรม ความว่า ออใจพระกิน
เคยเสิร์จสิ้น แล้วในแก้ว แต่หน้า

ทักผู้ใด ว่าได้ ด้วยมา
ไม่มีที่ ทักกัน แหม่นหมองด้วย
"ศิลปะ" ในชีวิต ชนอีก
เป็น "เคล็ด" ที่ วิจารณ์ได้ สบายใจ ๙

กิลเลสคูป

คูปเสียดี พี่แท้ แม่กิลเลส
ทำสมเพช เตือนเท่าไร ก็ไม่เห็น
ว่าเห็นทาส กิลเลส อยู่แต่เห็น
จะรอดเห็น ปรารถนาก็ไม่หา

กั้นกรรมะ นาทูกออก อ้อมกิลเลส
ทำสมเพช ลวงๆ เพี้ยววังน
ทำธานี ทำธานี สรรพมา
ได้เห็นทัก กิลเลสไป สมใจเคย ๙

ขลุ่ย เบ็ญชะไร.

สิ่งนี้หน้๓ เป็นเหมือ๓ นองเกสิ๓นากต๓
ก็เบ็ญขลุ่ย ก็ขลุ่ยท๓ ทั้ง ๓๓
ก็เบ็ญขลุ่ย มีไว้ เพ็ญเจ๓
ใช้เบ็ญด๓ ส๓ด๓ด๓ด๓ ด๓ด๓ด๓ด๓,

นริ๓ข๓วโพ๓ มีไว้ใช้ ใช้ไว้แบ๓
ก๓ด๓ด๓ด๓ด๓ ๓๓ด๓ด๓ด๓ด๓
๓๓ด๓ด๓ด๓ด๓ ๓๓ด๓ด๓ด๓ด๓
ขลุ่ยเบ็ญด๓ มีไว้ใช้ ใช้ไว้เพ็ญ

มีไว้เพ็ญ ไว้ด๓ด๓ด๓ด๓ด๓
เพ็ญด๓ด๓ด๓ด๓ด๓ ๓๓ด๓ด๓ด๓ด๓
นริ๓ข๓วโพ๓ ๓๓ด๓ด๓ด๓ด๓
มีด๓ด๓ด๓ด๓ด๓ ๓๓ด๓ด๓ด๓ด๓

ปรากฏการณ์โลกอย่าง

มีปรากฏการณ์ โลกอย่าง นานหลายดั่ง
 ไม่เกิดทุกข์ เพราะยังมีมัน หินแกลง
 ภาคนิคมระ ปรากฏอย่าง ปรากฏแสงลง
 อย่างระแวง ว่ามันหลอก ปล่อยอันเคย
 อย่างยังมีมัน สิ่งใด ๆ ด้้อยใจดู
 ภาคนิคม ระงม อยู่นิ่ง ๆ
 ปรากฏอย่าง ภาคนิคม อยู่นิ่ง ๆ
 โลกอย่างมีมัน เช่นปรากฏอย่าง ปรากฏอย่าง ๆ

ขำ ลี

ยังมีภาคนิคม ระงมมาก
 ภาคนิคม อยู่นิ่ง เป็น เห็น ชรั
 ภาคนิคม ภาคนิคม ภาคนิคม
 ภาคนิคม ภาคนิคม ภาคนิคม ;
 ภาคนิคม ภาคนิคม ภาคนิคม
 ภาคนิคม ภาคนิคม ภาคนิคม
 ภาคนิคม ภาคนิคม ภาคนิคม
 ภาคนิคม ภาคนิคม ภาคนิคม
 ภาคนิคม ภาคนิคม ภาคนิคม ; "ขำ ลี" อยู่นิ่ง ๆ

เข็ด-เข็ด-เข็ด

เข็ด-เข็ด ๓ : เข็ดเข็มแสง แผลพระขรรค์
ยังเข็ดค้ำ ยังเข็ดชด หนัดหนัด
สพชัฏมา ยังเข็ดชด หนัดด้
ขี้ขี้เข็ดชดใจ เข็ดชดมา ๑

เข็ด-เข็ด ๗ : เข็ดขี้ในเข็ดขี้ เข็ดขี้ของขรรค์
"ขบเข็ดค้ำ ขี้ขี้ขี้ขี้ ในโลกขบค้ำ
ค้ำค้ำค้ำขี้ ขี้ขี้ขี้ขี้ เข็ดขี้ขี้ขี้
ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้ ขี้ขี้ขี้ขี้ ขี้ขี้ขี้ขี้ ๑

เข็ด-เข็ด ๑๗ : สันหนก พุทจาขรรค์
จันขี้ขี้ค้ำ, หนกหนก เข็ดขี้ขี้ขี้ขี้
หนกแก่เข็ดขี้ ค้ำค้ำค้ำค้ำ ขี้ขี้ขี้ขี้ขี้
ขี้ขี้ขี้ขี้ เข็ดขี้ขี้ขี้ ขี้ขี้ขี้ขี้ ๑

ชีวิต-ชีวิต-ชีวิต

ชีวิต ชีวิต ๓๗ : อดทนอดกลั้น ใจให้เกินในเหตุ
ทางพระบาท ก่อกองทัพของ ยอดนัก
สมัครใจ สอดส่อง ละเอียดคน -
เอาไฟไหม้ ๓๗ ไม่ คนไหนฆ่า ;

ชีวิต ชีวิต ๕๕ : อดใจให้เสีย ใจให้เจ็บ
อันเป็นเครื่อง ก่อให้เกิด ใจให้หม่นหมอง
นรีล ใจให้ ใจให้เจ็บ ฆ่าคนใจ
ผิดอันใจ คนไม่ขาด, ๓๗ ใจ ;

ชีวิต ชีวิต ๕๗ : อดทนอดกลั้น ใจให้เกิน
ละเอียดคน, ๕๗ ใจให้เจ็บ ๕๗
๕๗ ใจให้เจ็บ ๕๗ ใจให้เจ็บ ๕๗
๕๗ ใจให้เจ็บ ๕๗ ใจให้เจ็บ ๕๗ ;

ตัวกู - ตัวกู

อัน ความจริง : "ตัวกู" มีได้มี
 แต่พอเผละอ มันเป็น "ผี" ฝังมาได้
 พอหายเผละอ "ตัวกู" ก็หายไป
 นมด "ตัวกู" ไร้ปได้ เป็นไร้อบสี ;
 สหายไอ้ย ลบถอน ชื่อ "ตัวกู"
 แล=ถอน ทั้ง "ตัวกู" อย่างได้มี
 มีกัน แต่ บัสนา แล=ปรานี
 นกไฟ ไกร นกไฟ ไกร ไกร ไกร ๕

ของกู - ของกู

อัน ความจริง "ของกู" มีได้มี
 แต่พอเผละอ "ของกู" มี มันคนได้,
 พอหายเผละอ "ของกู" ก็หายไป
 นมด "ของกู" ไร้ปได้ เป็นไร้อบสี ;
 สหายไอ้ย ลบถอน ชื่อ "ของกู"
 แล=ถอน ทั้ง "ของกู" อย่างได้มี
 ของกูเป็นไป เป็นสิ่งนี้มา จากไหน
 เมฆาไม่ มี ของกู ไกร นกไฟ ไกร ๕

พุทธทาส วิมลวัชโร

“ไม่ทำตามที่สอน
อย่ามาอ่อนเรียกอาจารย์”

อนุโมทนาเจ้าภาพ
แจกมรดกธรรม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คุณไม่ใช่ เราขอ

ปัญหาที่สร้างความยุ่งยากพวคราว คือ การจัดการกับสัมภาระ
ที่ค่อนข้างจะสร้างปัญหามาก ดังนี้

เราจะเก็บของที่มีมากเกินไป...	ไปทิ้งที่ไหน
เราจะนำของที่เก่าเกินไป...	ไปทิ้งที่ไหน
เราจะรวบรวมของที่ชำรุดแล้ว...	ไปทิ้งที่ไหน
เราจะรื้อบ้านเก่าบ้านพัง...	ไปทิ้งที่ไหน
เราจะล้างสต็อกสินค้า...	ไปทิ้งที่ไหน
เราจะเก็บเสื้อผ้าที่ไม่ใช้แล้ว...	ไปทิ้งที่ไหน
เราจะตากรถพ่วงรถเก่า...	ไปทิ้งที่ไหน
เราจะจัดการของที่ไม่ใช้ทุกชนิด...	ไปทิ้งที่ไหน

หากท่านมีปัญหาดตามที่กล่าวมานี้ เราแก้ไขได้

เพียงกดโทรศัพท์หมายเลข

0 2921 5023 กด 1

09 8310 3956, 09 8458 6999

09 2288 4859, 09 2506 1112

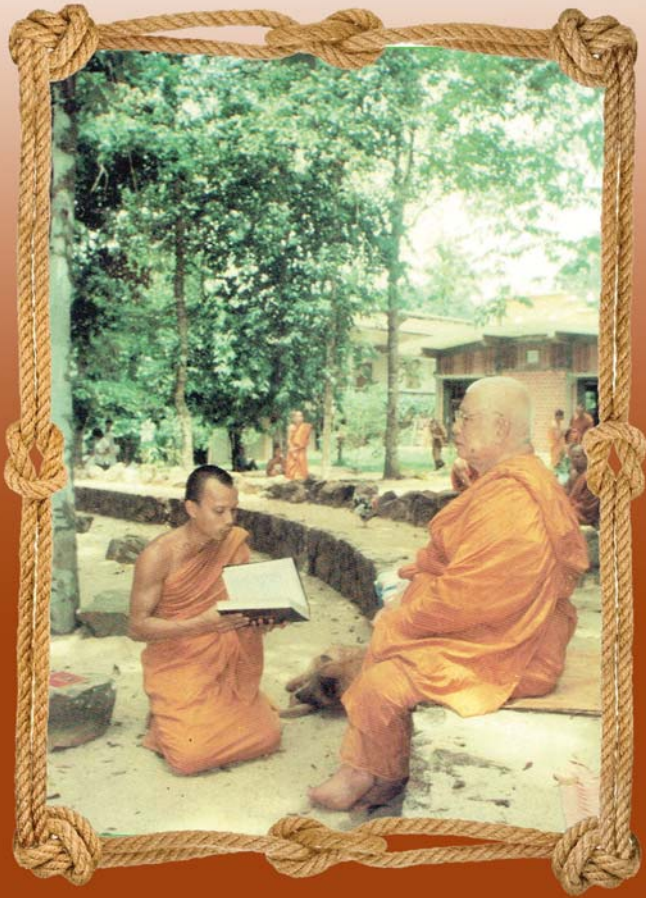
09 2506 1115, 09 2940 3125

Line ID : @sk1444

E-mail : Kanlayano@gmail.com

เพื่อความรวดเร็ว กรุณาโทรติดต่อเจ้าหน้าที่ “โดยตรง”
เพื่อนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ในการไปรับของบริจาค

เวลาทำการ 08.00-17.00 น. ของทุกวัน

સૈંધાવભવભગ